

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Danijela Kudeljnjak

**RAZNOVRSNOST GLAZBENIH STILOVA U NASTAVNOM PODRUČJU
SLUŠANJE GLAZBE U UDŽBENICIMA GLAZBENE KULTURE ZA
RAZREDNU NASTAVU**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

**RAZNOVRSNOST GLAZBENIH STILOVA U NASTAVNOM PODRUČJU
SLUŠANJE GLAZBE U UDŽBENICIMA GLAZBENE KULTURE ZA
RAZREDNU NASTAVU**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika Glazbene kulture II
Mentor: doc. dr. sc. Vesna Svalina
Studentica: Danijela Kudeljnjak
Matični broj: 2829
Modul: C

Osijek

listopad, 2019.

Sažetak

Ovaj je rad usmjeren na utvrđivanje raznovrsnosti glazbenih stilova u skladbama za slušanje glazbe prisutnima u udžbenicima Glazbene kulture u prva tri razreda osnovne škole. Stupanjem na snagu otvorenoga modela nastave glazbe, nastavno područje slušanja glazbe postalo je jedino obvezno područje na nastavi Glazbene kulture, dok o provedbi ostalih učitelji odlučuju sami. Zadatak je nastave Glazbene kulture učenike upoznati s brojnim glazbenim djelima kroz koja će oni spoznati vrijednost glazbe te razviti glazbeni ukus. Za to je potrebno dobro vođeno, aktivno slušanje glazbe bez oslanjanja na izvanglazbene sadržaje. Međutim, udžbenici za Glazbenu kulturu koji su trenutno dostupni služe više učiteljima nego učenicima, budući da ih učenici ne mogu samostalno koristiti ni za jednu aktivnost. Također, analizom udžbenika utvrđeno je kako se oni zadržavaju uglavnom na novijim stilovima umjetničke glazbe, kao što su romantizam i glazba 20. stoljeća, dok gotovo u potpunosti zanemaruju zabavnu glazbu. Udžbenici obiluju izvanglazbenim asocijacijama koje izravno upućuju na nazive skladbi te nude gotova rješenja do kojih bi učenici sami trebali doći slušanjem.

Ključne riječi: otvoreni model, slušanje glazbe, aktivno slušanje, udžbenik

Summary

This thesis focuses on the variety of music styles in music listening activities in Music textbooks for primary school. With the open model of teaching music, music listening became the only mandatory activity during Music classes, while the others are optional and determined by the teacher. The focus of Music instruction is to present a number of musical pieces through which students will recognize the importance of music. In order to develop their taste in music, they need a well-guided active listening without the constant reliance on non-musical contents. However, Music textbooks that are currently available are of greater use to a teacher than they are to students, since students aren't able to use the textbooks without the constant guidance. Also, the textbook analysis has shown that the textbooks contain mostly the more recent styles of classical music, such as Romanticism and the 20th-century music, while the popular music is usually neglected. Furthermore, the textbooks are full of non-musical contents that refer to the composition titles and provide students with answers they ought to discover by listening.

Key words: open model, listening to music, active listening, textbook

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PREGLED VRSTA GLAZBE I GLAZBENIH STILOVA	2
2.1. Umjetnička glazba	2
2.1.1. Srednji vijek.....	2
2.1.2. Renesansa.....	2
2.1.3. Barok.....	3
2.1.4. Klasika	3
2.1.5. Romantizam	4
2.1.6. Glazba 20. stoljeća	4
2.2. Zabavna glazba	5
2.2.1. Zabavna glazba u nastavi	5
2.3. Tradicijska glazba	6
2.3.1. Tradicijska glazba u nastavi.....	6
3. NASTAVA GLAZBENE KULTURE U PRVA TRI RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE.....	8
3.1. Nastavna područja u Glazbenoj kulturi.....	8
3.2. Estetski odgoj kroz nastavu glazbe	8
3.3. Otvoreni model nastave glazbe	9
3.4. Udžbenici u nastavi Glazbene kulture	11
4. ZNAČAJKE SLUŠANJA GLAZBE	13
4.1. Vrste slušanja glazbe.....	13
4.2. Provedba aktivnog slušanja u nastavi Glazbene kulture.....	14

5. NASTAVNO PODRUČJE SLUŠANJE GLAZBE	16
5.1. Metodički pristup nastavnom području slušanja glazbe	16
5.2. Korelacija nastavnog područja slušanja glazbe s ostalim nastavnim predmetima	17
5.3. Kompetencije učitelja za provedbu nastavnog područja slušanja glazbe	18
5.4. Razvoj tehnologije i njegov značaj za nastavno područje slušanja glazbe	19
6. RAZNOVRSNOST GLAZBENIH STILOVA U NASTAVNOM PODRUČJU SLUŠANJE GLAZBE U UDŽBENICIMA GLAZBENE KULTURE ZA RAZREDNU NASTAVU	20
6.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja	20
6.2. Postupci i instrumenti istraživanja	20
6.3. Opis tijeka istraživanja	20
6.4. Analiza nastavnog područja slušanja glazbe u udžbenicima za prva tri razreda osnovne škole iz predmeta Glazbena kultura	21
6.4.1. Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006)	21
6.4.2. Udžbenici Moja glazba	26
6.4.3. Udžbenici Glazbene čarolije	32
6.4.4. Udžbenici Razigrani zvuci	37
7. ZAKLJUČAK	44
8. LITERATURA	45

Popis slika

Slika 1. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u NPP-u za 1. razred.....	22
Slika 2. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u NPP-u za 2. razred.....	24
Slika 3. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u NPP-u za 3. razred.....	25
Slika 4. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Moja glazba 1.....	28
Slika 5. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Moja glazba 2.....	29
Slika 6. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Moja glazba 3.....	31
Slika 7. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Glazbene čarolije 1 ..	33
Slika 8. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Glazbene čarolije 2 ..	35
Slika 9. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Glazbene čarolije 3 ..	36
Slika 10. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Razigrani zvuci 1 ...	39
Slika 11. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Razigrani zvuci 2 ...	41
Slika 12. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Razigrani zvuci 3 ...	43

Popis tablica

Tablica 1. Popis skladbi za slušanje u prvom razredu predloženih Nastavnim planom i programom za osnovnu školu (2006)	22
Tablica 2. Popis skladbi za slušanje u drugom razredu predloženih Nastavnim planom i programom za osnovnu školu (2006)	23
Tablica 3. Popis skladbi za slušanje u trećem razredu predloženih Nastavnim planom i programom za osnovnu školu (2006)	24
Tablica 4. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Moja glazba 1 za prvi razred	27
Tablica 5. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Moja glazba 2 za drugi razred	29
Tablica 6. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Moja glazba 3 za treći razred.....	30
Tablica 7. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Glazbene čarolije 1 za prvi razred	32
Tablica 8. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Glazbene čarolije 2 za drugi razred	34
Tablica 9. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Glazbene čarolije 3 za treći razred	35
Tablica 10. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Razigrani zvuci 1 za prvi razred	38
Tablica 11. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Razigrani zvuci 2 za drugi razred	39
Tablica 12. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Razigrani zvuci 3 za treći razred	41

1. UVOD

Prema otvorenom modelu nastave glazbe, nastavna područja Glazbene kulture u prva su tri razreda osnovne škole pjevanje, sviranje, slušanje glazbe i glazbena kreativnost. Kako je Glazbena kultura u osnovnoj školi estetska disciplina kojom se razvija glazbeni ukus učenika, a slušanje glazbe je jedino nastavno područje kojim je takav odgoj moguće u potpunosti ostvariti, prema otvorenom je modelu slušanje glazbe postalo jedino obvezno nastavno područje, dok učitelj bira ostala. Učitelj također ima slobodu izbora nastavnih sadržaja, odnosno skladbi koje će učenici tijekom nastavnog područja slušanja glazbe slušati.

Za nastavu Glazbene kulture važno je aktivno slušanje, a učenicima je, kako bi aktivno slušali neku skladbu, prije slušanja potrebno postaviti jasne zadatke kojima se pozornost usmjerava na glazbeno izražajne sastavnice. Takav je pristup umjetnički te njime učenici djelo doživljavaju kvalitetno. S druge strane, pristup u kojemu se učenike usmjerava na izvanglazbene sadržaje i potiče na stvaranje slika o djelu treba izbjegavati. Treba izbjegavati i korelacije s drugim predmetima jer je glazba neprikazivačka umjetnost.

Kako su djeca po dolasku u školu otvorena za nova glazbena iskustva, a ulaskom u adolescenciju ta otvorenost prestaje, estetski je odgoj vrlo važno provoditi u prva tri razreda te ih zainteresirati za umjetničku glazbu. Ovim se radom želi istražiti koliko udžbenici pridonose razvoju glazbenog ukusa odabirom skladbi različitih stilova. U teorijskom se dijelu rada govori o vrstama glazbe i glazbenim stilovima, značajnosti nastavnog područja slušanja glazbe za estetski odgoj učenika te metodičkom pristupu nastavi glazbe. Analizom sadržaja udžbenika i Nastavnog plana i programa želi se utvrditi koliko je različitih stilova glazbe dostupno učenicima te komentirati pojavnost izvanglazbenih sadržaja i prijedloga korelacije u udžbenicima različitih nakladnika.

2. PREGLED VRSTA GLAZBE I GLAZBENIH STILOVA

Nitko sa sigurnošću ne može odgovoriti na pitanje o prvoj pojavi glazbe, no brojni dokazi potvrđuju kako je glazba stara koliko i ljudi. Pretpostavlja se kako je glazba najprije služila kao sredstvo koje pomaže pri uspješnom završetku neke radnje te kao obredna glazba za religijske ceremonije. Razvojem društva, glazba počinje služiti kao sredstvo za uzdizanje borbenosti, a kasnije i za unošenje radosti i ritma u rad. Pojavom klasne podjele društva, glazba se dijeli na glazbu za široke mase te onu za visoku klasu (Reich, 1966).

2.1. Umjetnička glazba

Iako se glazba u pisanim izvorima spominje vrlo rano, najstariji je stil glazbe zapadnoga svijeta za kojega znamo kako zvuči gregorijanski koral. Koralno je pjevanje temeljeno na liturgiji i kalendaru katoličke crkve, a sastoji se od jedne melodije koju pjeva jedan ili više glasova, uz mogućnost instrumentalne pratnje. Gregorijanski je koral bio dominantan glazbeni stil od 550. godine do kraja 12. stoljeća (Ainsley (ur.), 2004).

2.1.1. Srednji vijek

U srednjem se vijeku uz sakralnu ili duhovnu glazbu javlja i svjetovna čiji su zastupnici nazvani trubadurima u Francuskoj i minnesängerima u Njemačkoj. Putujućim pjevačima, kako ih se još naziva, pridruživali bi se povremeno svirači, većinom puhači, koji su putovali s njima od mjesta do mjesta i obavljali razne službe. Trubaduri i minnesängerer širili su veselje, zabavu i glazbu, ponajviše narodnu. Srednji vijek označava i početak višeglasnog muziciranja, a glavni su oblici duhovne glazbe bili mise i moteti (Reich, 1966).

2.1.2. Renesansa

Razvojem građanskog staleža pojavljuje se umjetnost kojom se stara antička umjetnost prikazuje u novom obliku, a naziva renesansa, što prevedeno s francuskog znači preporod. Razlikuju se rana renesansa, koja je trajala od 1300. do 1500. i kasna renesansa, koja je trajala od

1500. do 1600. U glazbi je kasna renesansa jasnije izražena i jednostavnijeg oblika. Najizraženijim skladateljima renesanse smatraju se Giovanni Pierluigi Palestrina, Orlando di Lasso te Jakob Gallus Petelin. Dok su Palestrina i Gallus pisali vokalnu crkvenu glazbu, di Lasso je pisao glazbu za zborove sa svjetovnim tekstovima (Reich, 1966).

2.1.3. Barok

Doba baroka označila su razna otkrića i izumi, kao što su na primjer novine, dalekozor, globus i pošta, koji su rezultirali porastom ljudske moći. Umjetnost je, pa tako i glazba, postala izražajnije, s istaknutom dekorativnosti i raskoši. Barok u glazbi obuhvaća razdoblje od 1600. do 1750. godine. Značajke su barokne glazbe ukrasne note, virtuozna instrumentalna glazba sa solistima koji pokazuju svoju vještinu, veći naglasak na instrumentalnim zvukovima u zbarskoj glazbi te rast popularnosti solo pjevanja. Razdoblje baroka značajno je i zbog pojave novih vrsta kao što su opera, oratorij, kantata, suita i dr. Najznačajniji su skladatelji baroka Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel, Antonio Vivaldi, Jean Baptiste Lully te Georg Philipp Telemann (Ainsley (ur.), 2004; Reich, 1966).

2.1.4. Klasika

Razdoblje novoga glazbenoga stila počinje oko 1730. i traje do 1827. godine. Karakterizira ga težnja da glazba bude publici prihvatljivija te pojava nove instrumentalne vrste – simfonije. Glazba je postala jasnija, a polifoniju zamjenjuje homofonija. Kako bi se svidjeli publici, skladatelji u svoj izraz uključuju jednostavne narodne teme i razrađuju ih na manje cjeline koje obrađuju na različite načine. Tekstovi su bili suzdržani i često visoko moralni, a opere realističnije i dramatičnije s poznatim melodijama. Istaknuti predstavnici klasike bili su Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven, Joseph Haydn, Luigi Boccherini te Giovanni Battista Pergolesi (Ainsley (ur.), 2004; Reich, 1966).

2.1.5. Romantizam

Stil koji prevladava u 19. stoljeću i obuhvaća likovnu, književnu i glazbenu umjetnost naziva se romantizam. Glazbena djela koja nastaju u romantizmu opisuju raznolikost i čar prirode te svijet junaka i čarobnih dvoraca nadahnut srednjim vijekom. Glazba više ne govori o apstraktnom, već o osjećajima i vanjskom svijetu, stoga se s romantičarskim idealima lakše povezati. Odbacuje se suzdržanost i prihvaćaju se neobične kombinacije glazbala, skladbe postaju dulje, a orkestri veći. Glazba zvuči snažnije, a glazbala imaju puniji zvuk koji je sličniji današnjim standardima. Značajni su skladatelji romantizma Franz Schubert, Carl Maria Weber, Robert Schumann, Johannes Brahms, Modest Petrovič Musorgski, Petar Iljič Čajkovski, Vatroslav Lisinski i mnogi drugi (Ainsley (ur.), 2004; Reich, 1966).

2.1.6. Glazba 20. stoljeća

Krajem 19. stoljeća neki su se skladatelji počeli udaljavati od romantizma i okrenuli se novim stilovima. Dok su jedni rješenje našli u formi romantizma s narodnom primjesom, ostali su skladatelji novi stil tražili u drugim umjetnostima, kao što su simbolizam u pjesništvu ili impresionizam u slikarstvu. Melodija i jasnoća linije postaju manje važne, glazba postaje živa, a neki skladatelji naglasak stavljaju na udaraljke. Erik Satie reducirao je glazbu do gotovo djetinje jednostavnog minimuma i time izmislio ambijentalnu glazbu te postavio temelje za minimalizam. Minimalizam karakteriziraju dugo ponavljajuće melodijske jedinice povezane s detaljnim ritmovima te česta upotreba električnih glazbala. Slušatelji minimalizma ne trebaju posjedovati veliko znanje glazbene teorije kako bi u tom stilu mogli uživati. Ekspresionizam se temelji na opisu poremećenih emocija, a ljepota zvuka bila je drugom planu. U glazbi 20. stoljeća pojavljuje se i atonalnost u kojoj nema tonaliteta, što znači da nema ni logične početne i završne harmonije. Harmonija je disonantna i ne mora lijepo zvučati, a skladbe su znatno kraće nego u romantizmu. Kao reakcija na narušavanje romantizma javlja se u 20. stoljeću stil zvan neoklasicizam koji u prvi plan vraća formu i tonalitet. Istaknuti su skladatelji 20. stoljeća Claude Debussy, Maurice Ravel, Sergej Rahmaninov, Bela Bartok, Sergej Prokofjev i dr. U hrvatskoj su u 20. stoljeću značajni Jakov Gotovac, Bruno Bjelinski, Ivo Lhotka Kalinski i Rudolf Matz (Ainsley (ur.), 2004; Reich, 1966).

2.2. Zabavna glazba

Zabavna je glazba ona koja se lako i svakodnevno konzumira jer opušta i ne opterećuje slušatelja, stoga je takva glazba namijenjena zabavi i razonodi. Činjenica da je neko djelo zabavno i široko prihvaćeno ne mora nužno značiti da ono ne posjeduje umjetničku vrijednost, no većina je djela zabavne glazbe proizvedeno kako bi odgovaralo velikom broju ljudi i koristi unaprijed određene šablone koje su se pokazale uspješnima. Umjetnička se glazba smatra složenom i zahtjevnom, dok je zabavna definirana kao jednostavna i dostupna. Različiti se žanrovi zabavne glazbe javljaju istovremeno s pojavom supkultura koje stvaraju vlastite norme, načine ponašanja, ples, estetiku te glazbu. Jedan je od takvih žanrova rock and roll, na čijim se temeljima razvija niz novih glazbenih žanrova, a kojim glazbenici i slušatelji izražavaju što ih opterećuje. Postupno takva glazba gubi svoju ideološku pozadinu i postaje sredstvo zabave. Konformizam većine koja sluša glazbu vidljiv je u glazbenim preferencijama koje su orijentirane na zabavnu glazbu za široke mase, a masovna potrošnja lake zabavne glazbe postupno dovode do brisanja razlika u glazbi. Glazba gubi svoju inovativnost i ne slijedi više standarde visoke kulture, već zahtjeve i ukus slušatelja (Dobrota i Kušćević, 2009; Frith, 1987 prema Krnić, 2006; Krnić, 2006).

Razvoj digitalne tehnologije omogućio je nove pristupe stvaranju glazbe, kojima se zvukovi miješaju i prebacuju u nov kontekst od onoga u kojemu su snimljeni. Nove tehnologije pružaju i mogućnost novih zvukova te bržih ritmova, a mnogi su zamijetili kako se upotrebom tehnologije brzo i lako može napraviti nešto što se lako može prodati slušateljima, što je rezultiralo velikim brojem različitih žanrova (Blažanović, 2006; Krnić, 2006).

2.2.1. Zabavna glazba u nastavi

Rojko (2012) smatra kako zabavnoj glazbi u nastavi ne treba pridavati pozornost jer je ona već dovoljno prisutna u životu mladih koji ju razumiju i bez posebnog glazbenog odgoja. Također navodi i kako je nemoguće postaviti kriterije za izbor djela, s obzirom na to da ona traju prekratko da bi ih se tretiralo ozbiljno. Ipak, učitelj mora razumjeti učenike i njihov ukus te povremeno s njima razgovarati i poslušati nekoliko skladbi zabavne glazbe po njihovu izboru. Učenike treba navesti da kritički razmišljaju o zabavnoj glazbi i tako razviju umjetnički glazbeni ukus. Zabavna se glazba nikako ne treba u školi slušati, analizirati i suprotstavljati umjetničkoj jer takve analize

nikada ne bi koristile umjetničkoj glazbi, s obzirom na to da je ukus učenika naviknut na zabavnu glazbu, dok umjetničkoj pristupaju misleći kako ona ne može biti dobra (Rojko, 2012).

2.3. Tradicijska glazba

Tradicijska je glazba umjetnost manjih skupina ljudi koji se međusobno poznaju i koji su ju prenosili usmenom predajom (Vitez i Muraj, 2001 prema Šulentić Begić i Begić, 2017). Takva je glazba nekomercijalna i povezana s nacionalnom kulturom, a prati događaje u životu ljudi, kao što su vjenčanja, rođendani, pogrebi i vjerske svečanosti (Mills, 1974 prema Šulentić Begić i Begić, 2017). Danas važnu ulogu u očuvanju tradicijske glazbe imaju folklorna društva i smotre koji kulturu i nacionalni identitet prikazuju kao živu tradiciju. Pjevanjem, sviranjem i slušanjem tradicijske glazbe Hrvatske, ali i one drugih zemalja, upoznaju se osobitosti različitih naroda i kultura. Glazbom se može povezati i više kultura koje žive na jednom prostoru stjecajem povijesnih okolnosti. Hrvatska tradicijska glazba raznolika je, što je odraz utjecaja velikih promjena koje su se dogodile od srednjeg vijeka do danas na Mediteranu te u srednjoj i istočnoj Europi. Također, u Hrvatskoj se uz materinski govor javljaju narječja, dijalekti, lokalni i mjesni govor te različiti kulturni izričaji, među kojima je i glazbeni tradicijski izričaj. (Drandić, 2010; Sam Palmić, 2015; Šulentić Begić i Begić, 2017).

2.3.1. Tradicijska glazba u nastavi

Dok neki glazbeni pedagozi smatraju kako glazbeno obrazovanje treba usmjeriti prema zapadnoj umjetničkoj glazbi, drugi smatraju kako učeničke preferencije treba proširiti prema glazbi različitih etničkih i kulturnih skupina, s obzirom na to da je glazba dio svakodnevnog života i kao takva se treba promatrati (Dobrota, 2009).

U Nastavnom je planu i programu za osnovnu školu, kao i u udžbenicima, hrvatska tradicijska glazba ograničena na zavičajne napjeve. Zavičajne se napjeve promatra u okviru četiri etnografske zone: nizinske, središnje, gorske i primorske. Tradicijska glazba ima zadatak osnažiti osjećaj pripadnosti vlastitoj kulturi te stvoriti prihvaćanje i poštivanje raznolikosti. U multikulturalnim je zajednicama tradicijska je glazba važan oblik interkulturalnoga obrazovanja

koje se suprotstavlja etnocentrizmu. Budući da su u Hrvatskoj formalno prisutne 22 nacionalne manjine, hrvatsko je društvo multikulturalno. Prožimanje glazbene raznolikosti temelji se na spoznaji vlastitog kulturnog identiteta, poznavanju i poštivanju drugih kultura te na glazbenokulturnom dijalogu (Drandić, 2010; Sam Palmić, 2013; Sam Palmić, 2015).

3. NASTAVA GLAZBENE KULTURE U PRVA TRI RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

3.1. Nastavna područja u Glazbenoj kulturi

U hrvatskim osnovnim školama predmet Glazbena kultura u prva se tri razreda sastoji od sljedećih nastavnih područja: pjevanja, sviranja, slušanja glazbe i glazbene kreativnosti. Od navedenih nastavnih područja pjevanje je najlakša aktivnost koja se može provoditi bez suvremene tehnologije i bez poznavanja nota te je iz toga razloga dugo bila najzastupljenija aktivnost u nastavi glazbe. Međutim, u suvremenoj se nastavi pjevanje nastoji podići na višu razinu, a pozornost treba usmjeriti na lijepu i kvalitetnu interpretaciju primjerenih pjesama. Učenik će pjevanjem razviti osjećaj točne intonacije i ritma, glazbeno pamćenje i samopouzdanje, a od njega se ne očekuje zapamćivanje teksta pjesama. Nastavnim područjem sviranja učenik će razviti osjećaj za ritam i metar, preciznu koordinaciju i suradnju. Sviranje je u osnovne škole uvedeno pod utjecajem Carla Orffa koji je promicao elementarno muziciranje – pljeskanje, pucketanje prstima, tapkanje nogama, a kasnije i upotreba zvečki, bubnjeva i sličnih udaraljki. Nastavno područje slušanja glazbe uvodi se u škole pojavom uređaja za reprodukciju te je jedno od najmlađih područja glazbene nastave. Slušanjem će učenik razviti sposobnost slušne koncentracije, prepoznavanja zvukova i boja različitih glasova i glazbala i analize odslušanog djela te uspostaviti osnovne estetske kriterije vrjednovanja glazbe. Glazbena kreativnost kao nastavno područje sadrži elemente kao što su improvizacija ritma i melodije, pokret i tonsko slikanje. Takvi se elementi ostvaruju izmišljanjem malih ritamskih cjelina, slobodnim improviziranim dijalozima glazbala ili kretanjem na ritam pjesme. Ovim se nastavnim područjem kod učenika izoštravaju pojedine glazbene sposobnosti kao što su intonacija i ritam, razvija senzibilitet za glazbu, potiče maštovitost i samopouzdanje pri iznošenju novih ideja (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006; Rojko, 2012; Svalina, 2015; Vidulin – Orbanić i Terzić, 2011).

3.2. Estetski odgoj kroz nastavu glazbe

Glazbena se kultura u osnovnoj školi smatra estetskom disciplinom. Zadaci su estetskog odgoja razvoj sposobnosti opažanja, doživljavanja i ostvarivanja lijepog. Estetskim se odgojem kroz nastavu glazbe nastoji razvijati glazbeni ukus učenika kako bi oni kasnije, kao kritički

slušatelji, u glazbi različitih stilova znali razlikovati kvalitetna od nekvalitetnih ostvarenja. Međutim, glazbene je aktivnosti teško podići na estetsku razinu jer za to u redovnoj nastavi nema dovoljno sati. Također, u nekim nastavnim područjima, kao što su glazbeno opismenjavanje i usvajanje muzikoloških sadržaja, nema i ne može biti estetskog odgoja. U preostalim područjima (pjevanju, sviranju i glazbenom stvaralaštvu) estetski se odgoj ne ostvaruje na onoj razini koja se može smatrati umjetničkom. Jedino je nastavno područje kojim se ostvaruje estetski odgoj slušanje glazbe koje je još uvijek nedovoljno zastupljeno iz razloga kao što su: neopremljenost škola, stajališta i obrazovanost učitelja te osjećaj potrebe za aktivnim muziciranjem. Glazbena nastava može postati estetskim odgojem tek kada se poveća prostor za onu aktivnost u kojoj je takav odgoj moguć, a napuštanjem modela aktivnog muziciranja stvara se prostor ne samo za estetski odgoj, već i za to da nastava glazbene kulture postane predmet s ostvarivim programom (Dobrota, 2012 prema Dobrota i Ćurković, 2016; Rojko, 2012).

Rojko (2012) smatra kako današnji učenici ne moraju znati čitati note, svirati neko dječje glazbalo, pa čak ni pjevati narodne pjesme kako bi se razvili u svestrane osobe. Naprotiv, aktivnosti pjevanja i sviranja ne jamče shvaćanje umjetničke glazbe, a dokaz tome su brojni amaterski pjevači i svirači kod kojih se sposobnost pjevanja ili sviranja vrlo rijetko odražava na glazbeni ukus. No, ono što učenici moraju jest poznavati glazbena djela, uključujući djela tradicijske glazbe vlastitoga i drugih naroda, kao što moraju i u nastavi književnosti te u likovnom odgoju. „Bit estetskog glazbenog odgoja jest otkrivanje svijeta umjetničke glazbe, a to otkrivanje moguće je samo na slušanju i misaonoj elaboraciji umjetničke glazbe a nikako na njegovanju elementarnih glazbenih umijeća“ (Rojko, 2012: 24). Nadalje, kako učenik ne može završiti školu bez poznavanja određenoga broja književnih djela, isto tako ne bi smio napustiti školu, a da ne poznaje glazbena umjetnička djela. Glazbenim će obrazovanjem učenik upoznati brojna djela i naučiti ih doživljavati, pratiti i analizirati te tako spoznati vrijednost umjetničke glazbe (Rojko, 2012; Vidulin i Martinović, 2015).

3.3. Otvoreni model nastave glazbe

U osnovnoj je školi nastavu Glazbene kulture moguće provoditi prema modelu aktivnog muziciranja, recepcijskom modelu koji povezuje prva dva, odnosno integrativnom ili kombiniranom (otvorenom) modelu. Glazbena je kultura u hrvatskim osnovnim školama sve do

2006. godine bila temeljena na integrativnom modelu koji je bio osmišljen kao kombinacija aktivnosti pjevanja, sviranja, glazbenog opismenjavanja, slušanja, obrade muzikoloških sadržaja i glazbenog stvaralaštva. Situacija se značajno promijenila izradom Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda (HNOS-a), 2006. godine, kada je prvi puta primijenjen otvoreni model glazbene nastave. Takvim modelom učitelj ima slobodu samostalnog izbora nastavnih područja, s tim da je slušanje glazbe jedino nastavno područje koje je obvezno i ne smije se izostaviti (Škojo, 2016).

Otvoreni je model, dakle, kombinirani model koji prepušta odabir nastavnoga sadržaja učitelju, a predviđa provođenje više glazbenih aktivnosti, kao što su slušanje, pjevanje, glazbene igre, elementi glazbenoga pisma, sviranje i dr., no jedina aktivnost koja se mora provoditi jest slušanje i upoznavanje glazbe. Učitelj slobodu ima i pri izboru pjesama koje će se pjevati, skladbi koje će se slušati, tema iz folklorne glazbe koje će se obrađivati. Ukratko, osnovnom se školom učenika uvodi u glazbenu kulturu, čime se odgajaju slušatelji glazbe, a oni učenici koji žele temeljitije glazbeno obrazovanje trebaju pohađati stručnu glazbenu školu. Također, u samoj školi postoje izvannastavne glazbene aktivnosti, kao što su zbor, instrumentalne, vokalne i folklorne skupine, ples te glazbena slušaonica; a Nastavnim planom i programom predlaže se i posjećivanje raznih glazbenih priredbi (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006; Svalina, 2015).

Ovakva je promjena bila nužna kako bi se stvorilo vrijeme potrebno za stvaranje estetski odgoj te kako bi nastava Glazbene kulture postala realna s ostvarivim nastavnim programom. U nastavi je, stoga, potrebno izbaciti neke nastavne sadržaje, pa čak i neka nastavna područja. Takvo je područje, na primjer, glazbeno opismenjavanje. Ono odnosi najviše nastavnog vremena, a uspjeh je u tome području najmanji (Rojko, 2012).

Glazbena se kultura provodi prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006), u kojemu stoji kako djeca u razrednoj nastavi trebaju pjevati, slušati odabranu glazbu i igrati se (ritmizirati oponašajući učitelja, plesati, svirati), no nepotrebno je uvoditi notno pismo i ostale teorijske sadržaje. Ondje se također navodi i kako se slušati i upoznavati trebaju svi oblici glazbe, od umjetničke, preko narodne, do žanrova zabavne glazbe. Kao cilj nastave glazbe navedeno je uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje mjerila za procjenjivanje glazbe. Kao zadaća slušanja navodi se razvoj glazbenoga ukusa te upoznavanje konkretnih glazbenih djela i

odlomaka. Iako učitelji u Nastavnom planu i programu mogu pronaći popis primjera za slušanje, sami odlučuju o tome što će na satu reproducirati učenicima, a jedino čega se moraju pridržavati jest napomena koja navodi kako učenike treba upoznati s najmanje pet do deset novih skladbi (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Prema istraživanju provedenom 2006. na učiteljima glazbene kulture, većina ispitanika smatra kako je otvoreni model nastave glazbe pozitivan jer učiteljima omogućuje slobodu, a učenicima predstavlja rasterećenje. Također, većina učitelja obuhvaćenih istraživanjem pri odabiru skladbi za slušanje razmatra interese i želje učenika, a manji broj njih u obzir uzimaju i vlastite preferencije (Šulentić Begić i Kaleb, 2012).

3.4. Udžbenici u nastavi Glazbene kulture

Udžbenik je, za razliku od ostalih knjiga, osnovna školska knjiga pisana na osnovi propisanog nastavnog plana i programa. Učenici ga gotovo svakodnevno upotrebljavaju u školovanju te, radi optimalnijeg obrazovanja, udžbenik treba biti didaktički oblikovan. Pri didaktičkom oblikovanju treba polaziti od pretpostavke da učenici svojom vlastitom aktivnošću stječu znanje te je stoga u udžbenik potrebno uključiti što više raznovrsnih aktivnosti (Poljak, 1980).

Međutim, nastavno područje pjevanja nije moguće pokriti udžbenikom, već je za njega potrebna zbirka pjesama, odnosno podsjetnik za tekst pjesama koje učenik uči uz pomoć. Slušanje glazbe je još jedno nastavno područje koje nije moguće obuhvatiti udžbenikom, osim ako je on multimedijски te sadrži glazbene snimke. No, mogućnost za samostalan rad je i u takvom udžbeniku vrlo mala zbog toga što učenici još ne znaju slušati glazbu. Može se zaključiti kako se velik dio nastavnih sadržaja ne može obuhvatiti udžbenikom te udžbenik uglavnom služi samo kao pjesmarica ili priručnik za učitelja te je, kao takav, suvišan. Udžbenici za prva tri razreda osnovne škole podsjećaju na slikovnice s riječima pjesama, a postoje neki koji sadrže i note pjesama koje su korisne učiteljima, ali ne i učenicima, s obzirom na to da se, stupanjem na snagu Nacionalnog okvirnog kurikuluma 2006. godine, od učenika ne očekuje da budu glazbeno pismeni (Sam Palmić, 2015; Svalina, 2015; Rojko, 2012).

Zakon o udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu (2018) nalaže kako udžbenik nije obvezan obrazovni materijal za predmete s pretežno odgojnom komponentom, što se, između ostaloga, odnosi i na Glazbenu kulturu. Ukoliko se u školi koriste drugi obrazovni materijali, oni se moraju nalaziti u virtualnom repozitoriju te moraju biti pedagoški, psihološki i didaktičko-metodički primjereni za korištenje u nastavi (Zakon o udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu, 2018).

4. ZNAČAJKE SLUŠANJA GLAZBE

Glazba je umjetnost koja zahtijeva pozornost, imaginaciju i kulturnu osviještenost, stoga ponekad čak i vješti slušatelji ne uspiju u potpunosti razumjeti skladbu koju su odslušali po prvi put. Učestalim slušanjem glazba postaje poznatija slušatelju i on ju tada bolje razumije. Često se čuje tvrdnja da osoba mora biti obrazovana sve dok ne nauči uživati u visoko kvalitetnoj glazbi, što znači da slušatelj treba što češće čuti kvalitetnu glazbu kako bi ju mogao u potpunosti razumjeti i cijiniti (Woodward Moore, 1902).

4.1. Vrste slušanja glazbe

Slušanje se može podijeliti na vrste na više načina. Prva je takva podjela na umjetničko ili didaktičko slušanje, a njome se ujedno određuje i sadržaj onoga što se sluša. Podjela slušanja na pozitivno i negativno slušanje navodi tri uvjeta koji moraju biti ispunjeni kako bi se slušanje smatralo pozitivnim, a to su: pristupačnost djela slušaču, adekvatna izvedba i adekvatan odnos slušača prema djelu (Andreis, 1967 prema Rojko 2012; Rojko 2012).

Slušanje može biti podijeljeno i na osjetilno, senzomotoričko, emocionalno, estetsko i imaginativno slušanje. Osjetilno slušanje temeljeno je na činjenici da je glazba sklop zvučnih podražaja te kao takva ima ista duhovna i tjelesna djelovanja kao i osjeti na drugim područjima. Senzomotoričko slušanje vrsta je slušanja pri kojemu glazba prodire duboko u osjetna područja, što je izraženo različitim pokretima i sklonosti asocijacijama kojima se glazba opisuje kao glazba za ples, uspavanka, marš i sl. Emocionalno slušanje dovodi do različitih emocionalnih promjena, kao što su uzbuđenje, smirenje, napetost ili opuštanje. Viši oblik slušanja je estetsko slušanje, pri kojemu je veća pozornost usmjerena na glazbeno djelo, koje se pomnije promatra. Imaginativno slušanje temelji se na shvaćanju glazbe kao simbola psihičkih stanja i procesa (Alt, 1973 prema Rojko, 2012).

Vrlo je slična podjela slušanja ona na osjetno, perceptivno i imaginativno slušanje. Najniža razina slušanja je ona osjetna, a karakterizira ju ograničavanje na pojedine tonove ili akorde te usmjerenost na ugodnost. Najčešće se opaža kod male djece, životinja te neuvježbanih odraslih osoba, iako se ponekad susreće i kod profesionalnih glazbenika. Perceptivan je slušatelj onaj koji uočava sekvence, motive, fraze, oblike i dr., a glazbu opaža i interpretira kao dijelove cjeline. Dok

je pri osjetnom slušanju pažnja spontana, u perceptivnom ona mora biti usmjerena i namjerna. Imaginativno je slušanje najviši tip kojeg karakterizira uočavanje tonaliteta, većih melodijskih ili harmonijskih odlomaka i sl., a tipično je za uvježbane glazbenike (Ortmann, 1927 prema Rojko, 2012).

Najčešća je podjela slušanja glazbe u nastavi Glazbene kulture ona koja, prema slušateljevoj aktivnosti, dijeli slušanje na pasivno i aktivno. Pasivno je slušanje ono nesvjesno kojim se skladbi ne pridaje svjesna pozornost. Aktivnim se slušanjem uočavaju glazbeno izražajne sastavnice djela, kao što su izvođači, tempo, dinamika i oblik (Rojko, 2001 prema Dobrota, 2016; Rojko, 2012).

4.2. Provedba aktivnog slušanja u nastavi Glazbene kulture

U procesu glazbenog doživljavanja postoji niz aktivnosti kao što su: priprava za slušanje kroz predradnje i stvaranje raspoloženja, doživljaj glazbenog djela, odnosno slušanje i doživljavanje, shvaćanje, odnosno zapažanje izražajnih elemenata i misaono shvaćanje, izražavanje dojmova te razgovor i poučavanje u obliku teoretskih, stilskih i povijesnih napomena učitelja. Međutim, takvi se ustaljeni modeli ne mogu prihvatiti kao metodički savjeti za slušanje glazbe, s obzirom na to da je nedovoljno jednokratno slušanje da bi se neko glazbeno djelo upoznalo (Požgaj, 1975 prema Rojko 2012).

Rojko (2012) smatra kako, umjesto stvaranja raspoloženja, učenicima treba postaviti jasne zadatke u vezi sa slušanjem i izreći ih prije slušanja. Zadaci učenicima pomažu usmjeriti pozornost na izvođače, ritam, tempo i dinamiku te opažanje glazbenih oblika. Pri rješavanju takvih zadataka nije potrebno posjedovati teoretska znanja jer se do rješenja dolazi sluhom. Takvim zadacima učenici percipiraju odslušano djelo cjelovito i kvalitetno. Pristup glazbi u kojemu se učenike usmjerava na izvanglazbene situacije nije umjetnički i treba ga izbjegavati. Zadatak je učitelja usmjeravanje učenika na slušanje glazbe, a ne poticanje na stvaranje slika o glazbenom djelu. Za neke je učitelje takav pristup izazov jer se ni sami ne mogu osloboditi vlastitoga asocijativnog pristupa. Problem je i u tome što postoje pedagozi koji se zalažu za slušanje isključivo programne glazbe u nastavi Glazbene kulture u prva tri razreda. Budući da je učenike ponekad potrebno zainteresirati za slušanje, dozvoljeno je poslužiti se programnim sadržajem, no treba izbjegavati

slušanje kojim se cijeli sat provede u raspravi o izvanglazbenim elementima (Dobrota i Ćurković, 2006; Rojko, 2012).

Kao dobru pripremu za aktivno slušanje Rojko (2012) navodi pjevanje tema koje su za to prigodne. Izdvajanjem teme olakšava se slušanje i snalaženje u kompleksnim djelima. Ukoliko je učitelj vješt pijanist, teme koje nije moguće pjevati može odsvirati i na taj ih način pripremiti za slušanje. Skladbe za slušanje ne treba ograničiti samo na albume za mlade ili djecu, no treba pripaziti na duljinu skladbi i prilagoditi se dobi djeteta. Veća glazbena djela poput opere ili baleta ne mogu se tijekom nastavnog sata upoznati u cijelosti slušanjem, već se upoznavanje svodi na usmeno izlaganje, razgovor i rad na tekstu uz slušanje samo nekih odlomaka (Rojko, 2012).

5. NASTAVNO PODRUČJE SLUŠANJE GLAZBE

5.1. Metodički pristup nastavnom području slušanja glazbe

Prema Nastavnom planu i programu za osnovne škole, učenici tijekom jedne školske godine trebaju upoznati najmanje pet do deset skladbi na razini prepoznavanja, a ukoliko učitelj procijeni da je to moguće, poželjno ih je upoznati i više. Učitelj treba osigurati vrijeme i uvjete za višekratno slušanje jedne skladbe kako bi učenici mogli što cjelovitije spoznati glazbeno djelo. S obzirom na to da se glazba događa u vremenu te postoji samo jedan trenutak nakon kojeg ostaje u našem pamćenju, jednokratno slušanje nikako nije dovoljno (Dobrota i Mikelić, 2012; Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006; Rojko, 2012).

Pri planiranju nastave glazbene kulture tjedno planiranje nije potrebno, već je potreban dobar globalni plan rada te neposredno planiranje. Nekoliko je oblika pripremanja za nastavu: stručna ili sadržajna priprema kojom se učitelji upoznaju s nastavnim sadržajima, pedagoška priprema, odnosno izbor didaktičko-metodičkih načina rada, organizacijsko-tehnička priprema kojom učitelj priprema skladbe koje će reproducirati i psihološka priprema. Pisanje pripreme za sat treba biti svedeno na nekoliko natuknica u kojima su vidljivi sadržaji i metodički pristupi koji će se koristiti te naslovi kompozicija predviđenih za slušanje ili pjevanje. Kvalitetno pripremanje i uvježbavanje sviranja određenih kompozicija znatno je važnije od opširne pripreme (Brdarić, 1986 prema Šulentić Begić i Kaleb, 2012).

Umjesto nastavnog sadržaja, na nastavi glazbe najvažnija treba biti učenikova glazbena aktivnost, što znači da je važnije pažljivo i koncentrirano slušati glazbu, nego zapamtiti naziv skladbe i ime autora. Učenik tijekom metodički dobro vođenog procesa upoznaje glazbu i glazbeni oblik kroz slušanje skladbe te kasnije taj isti oblik prepoznaje u ostalim skladbama. Učenike također treba usmjeravati na uočavanje glazbenih sastavnica. Od njih ne treba očekivati da pamte definicije pojedinih glazbenih oblika, već ih spominju usputno, a otkrivaju aktivnim slušanjem. Nakon slušanja, učenicima treba pružiti priliku da slobodno, u opuštеноj atmosferi, razgovaraju o odslušanoj glazbi. Važno je da glazbu komentiraju, uspoređuju s glazbom koju su čuli na prethodnim satima ili u slobodno vrijeme te iskazuju osobne dojmove. Najvažnije su nastavne metode, osim razgovora, i metoda demonstracije, kao i metodički vođeno slušanje glazbe. Nakon provedene aktivnosti slušanja učenici trebaju shvatiti umjetničku vrijednost glazbe i kako je glazba

djelovala na njih i time pridonijela razvijanju njihova glazbenog ukusa. Tako će naučiti razlikovati lijepo od nelijepoga, odnosno kvalitetno od nekvalitetnoga. Neestetско slušanje glazbe nije primjereno nastavi Glazbene kulture te je stoga pogrešno od učenika tražiti da pri slušanju zamišljaju nešto što nije povezano s glazbom (Rojko, 2005; Šulentić Begić, 2012; Vidulin i Martinović, 2015).

U nastavi Glazbene kulture ocjenjivati se može samo poznavanje glazbe, a ne njezino izvođenje jer ono ovisi o sposobnostima za koje učenik nije niti kriv niti zaslužan. Učenike se, dakle, treba ocjenjivati prema tome prepoznaju li ili ne odslušane skladbe, mogu li pratiti glazbeni tijek, odnosno glazbene oblike i elemente, poznaju li vlastitu folklornu glazbu i sl. (Rojko, 2005).

5.2. Korelacija nastavnog područja slušanja glazbe s ostalim nastavnim predmetima

Nacionalni okvirni kurikulum naglasak stavlja na interdisciplinarni pristup, međupredmetno povezivanje te holistički pristup u učenju. Glazbena kultura i umjetnost čini, zajedno s Vizualnim umjetnostima i dizajnom, Filmskom i medijskom kulturom i umjetnosti, Dramskom kulturom i umjetnosti te Umjetnosti pokreta i plesa, umjetničko odgojno-obrazovno područje. Svrha je toga područja osposobljavanje učenika za razumijevanje umjetnosti, učenje različitih umjetničkih sadržaja te izražavanje osjećaja, ideja i stavova kroz umjetničke aktivnosti. Umjetničko je područje usko povezano s ostalim odgojno-obrazovnim područjima, a zajedno osposobljavaju učenika za uspješnu komunikaciju, učenje i sudjelovanje na tržištu rada (Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje, 2011; Svalina, 2015).

„Glazba je neprikazivačka, autonomna umjetnost i u njoj nema mjesta za korelacije, tj. za ona povezivanja u kojima bi neki drugi sadržaj doprinio boljem razumijevanju, doživljavanju i prihvaćanju glazbe, odnosno u kojima bi glazba doprinosila boljem razumijevanju, doživljavanju i prihvaćanju nekoga drugog, umjetničkog ili znanstvenog sadržaja“ (Rojko, 2005: 12). Povezivanje glazbe s nekom izvanglazbenom pojavom može jedino imati motivacijsku svrhu, ali je nevažno za samu glazbu. Jedina opravdana korelacija glazbe s ostalim nastavnim predmetima je ona na povijesnoj, stilskoj ili formalnoj razini. Slušanje glazbe najčešće se povezuje s likovnom kulturom jer se polazi od pretpostavke da je riječ o srodnim predmetima. Korelacijom učitelji

nazivaju zadatke kojima učenici svoj glazbeni doživljaj odslušane skladbe trebaju likovno ili literarno izraziti, čime pristup glazbi postaje neestetiskim (Rojko, 2005; Rojko, 2012).

S druge strane, nekoliko je razloga za uvođenje slušanja glazbe i u ostale predmete razredne nastave. Kako u prva tri razreda osnovne škole nastavu Glazbene kulture vodi učiteljica razredne nastave, nastava se ne mora izvoditi prema predmetnom modelu te se glazba tako može ispreplitati s ostalim nastavnim predmetima. Također, slušanjem se glazbe ne razvijaju samo glazbene, već i intelektualne i motoričke sposobnosti, kao što su analiziranje, pamćenje, apstrakcija i preciznost. Još je jedan razlog za uvođenje glazbe u ostale predmete i taj da uvođenje glazbe doprinosi zanimljivosti i raznovrsnosti nastave (Šulentić Begić i Špoljarić, 2011).

5.3. Kompetencije učitelja za provedbu nastavnog područja slušanja glazbe

Kako bi učitelji svoje učenike mogli zainteresirati za umjetničku glazbu, moraju je i sami prvo upoznati, a potom i zavoljeti. Za provođenje aktivnosti slušanja glazbe nije potreban visoko razvijen sluh pa je stoga mogu uspješno provoditi i učitelji slabijih glazbenih sposobnosti. Međutim, potrebno je da učitelj može uočiti tempo i dinamiku, pamtit i glazbene cjeline i prepoznavati melodije. Učitelj bi morao biti u mogućnosti slušno analizirati skladbu i odlučiti što će tražiti učenika da uoči tijekom slušanja (Šulentić Begić, 2012).

Prije stupanja na snagu Otvorenog modela nastave glazbe, mnogi su učitelji bili frustrirani jer su zahtjevi bili uglavnom nerealni. Od učitelja se očekivalo da provode aktivnosti sviranja i glazbenog opismenjavanja, za što ni oni sami nisu bili dovoljno obrazovani, budući da je većina studenata koja se upisuje na učiteljski studij bez prethodnog glazbenog obrazovanja, a na studiju ne postoje uvjeti da se studentima osigura kvalitetna priprema za vođenje svih glazbenih aktivnosti. Hrvatski je nacionalni obrazovni standard (HNOS) pojednostavio nastavu glazbe u razrednoj nastavi, čime učitelj provodi aktivnosti ovisno o vlastitoj osposobljenosti (Rojko, 2005; Rojko, 2012) .

5.4. Razvoj tehnologije i njegov značaj za nastavno područje slušanja glazbe

Razvojem tehnologije glazba je postala dostupna svima i danas ispunjava slobodno vrijeme odraslih i djece. Promjene koje donosi takav razvoj još uvijek nisu u potpunosti prihvaćene u nastavi glazbe. Nezamislivo je da učitelji i dalje glazbu reproduciraju s CD-playera i obrađuju teme, kao što su opera, mjuzikl ili narodna glazba bez video zapisa u doba kada učenici u slobodno vrijeme glazbu slušaju na hi-fi uređajima. Kako bi nastava bila suvremena i zanimljiva, svaka bi učionica, uz hi-fi uređaj, trebala imati glasovir, televizor, računalo i projektor (Rojko, 2012; Šulentić Begić, 2006; Šulentić Begić i Kaleb, 2012).

Dijete je već u predškolskoj dobi sposobno primati kvalitetnu glazbu, uz adekvatnu prezentaciju i poticaje. Takva djeca postaju spremnija i otvorenija za nova glazbena iskustva. Kako su, zbog emitiranja glazbe na televiziji, u restoranima, robnim kućama, pa čak i vlakovima, djeca izložena glazbi već od rođenja, glazbeni je ukus kod većine pri dolasku u školu već formiran. Ipak, djeca mlađeg školskog uzrasta imaju pozitivnije stavove prema umjetničkoj glazbi, a oni postaju negativniji s dobi. Ulaskom u adolescenciju prestaje otvorenost prema nepoznatoj glazbi i broj preferiranih stilova znatno se smanjuje. (Dobrota, 2016; LeBlanc, 1988 prema Dobrota i Mikelić, 2012; Rojko, 2012).

Razvoj glazbene produkcije doveo je i do proširenja ponude te se uz umjetničku glazbu pojavljuju i razni, ne uvijek kvalitetni, stilovi. Masovna produkcija za cilj ima prikupiti što više kupaca nosača zvuka, a televizija je savršen medij za prenošenje glazbenih vrsta koje ne zahtijevaju aktivno slušanje, što nikako ne pridonosi estetskoj vrijednosti današnje glazbe. To je dovelo do rasprava glazbenih pedagoga o štetnim djelovanjima glazbe i „onečišćenja okoliša glazbom“ te potrebe za takozvanom „glazbenom ekologijom“ (Rauche, 1977 prema Rojko, 2012; Rojko, 2012).

Mediji koji su najčešće prisutni u nastavi glazbe su auditivni, u obliku nosača zvuka, a vizualni, audiovizualni i tekstualni mediji koriste se kao njihova nadopuna. Vizualnim se medijima prikazuju slike ili fotografije instrumenata ili ansambala. Audiovizualni mediji služe za praćenje izvedbe nekog glazbenog ansambla, kao i za prezentiranje podataka o glazbalima ili skladateljima, čime raste zanimanje učenika za nastavne sadržaje. Tekstualni se mediji javljaju u obliku udžbenika, zbirki pjesama i sl. (Svalina, 2015).

6. RAZNOVRSNOST GLAZBENIH STILOVA U NASTAVNOM PODRUČJU SLUŠANJE GLAZBE U UDŽBENICIMA GLAZBENE KULTURE ZA RAZREDNU NASTAVU

6.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Cilj je ovoga istraživanja uvidjeti pojavnost različitih vrsta glazbe i glazbenih stilova u slušnim primjerima udžbenika Glazbene kulture različitih nakladnika za prva tri razreda osnovne škole te ih usporediti s primjerima predloženim u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu. Sukladno cilju istraživanja, istraživačka su pitanja:

- 1) Koja je vrsta glazbe najzastupljenija u udžbenicima glazbene kulture različitih nakladnika?
- 2) U kojoj je mjeri pojedini glazbeni stil zastupljen u udžbenicima glazbene kulture različitih nakladnika?
- 3) U kojoj mjeri pojedini nakladnik u svoje udžbenike uključuje primjere za slušanje predložene Nastavnim planom i programom za osnovnu školu?

6.2. Postupci i instrumenti istraživanja

Postupak na kojemu se temelji ovo istraživanje je analiza sadržaja, a instrumenti prikupljanja podataka su udžbenici za nastavni predmet Glazbena kultura za prva tri razreda te Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006).

6.3. Opis tijeka istraživanja

Istraživanjem su proučeni i analizirani udžbenici Glazbene kulture za prva tri razreda osnovne škole. Analizirani su udžbenici nakladnika Profil (*Glazbene čarolije 1, Glazbene čarolije 2 i Glazbene čarolije 3*), nakladnika Alfa (*Moja glazba 1, Moja glazba 2 i Moja glazba 3*) te nakladnika Školska knjiga (*Razigrani zvuci 1, Razigrani zvuci 2 i Razigrani zvuci 3*). Svrha je istraživanja bila uočiti zastupljenost pojedinih glazbenih stilova umjetničke glazbe te zastupljenost

zabavne i tradicijske glazbe u primjerima ponuđenim za nastavno područje slušanja glazbe u udžbenicima različitih nakladnika. Radi usporedbe su proučeni i analizirani prijedlozi skladbi za slušanje u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu. Također su proučeni i predloženi zadaci za slušanje te je istražena prisutnost izvanglazbenih asocijacija.

6.4. Analiza nastavnog područja slušanja glazbe u udžbenicima za prva tri razreda osnovne škole iz predmeta Glazbena kultura

6.4.1. Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006)

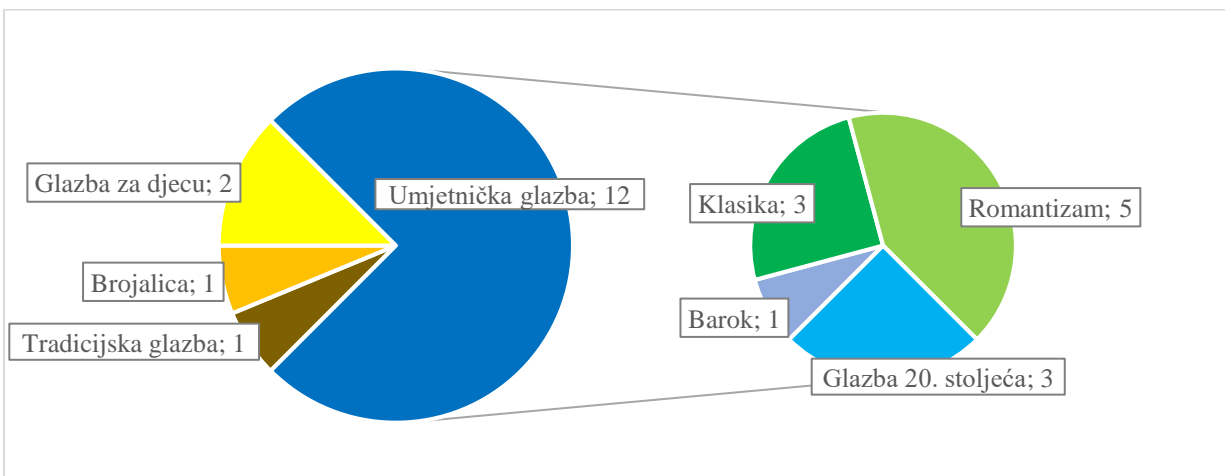
Kako bi se uvidjelo koliko se primjera zabavne, tradicijske te raznovrsnih stilova umjetničke glazbe pojavljuje u prijedlogu skladbi za slušanje u Nastavnom planu i programu, te kasnije usporedilo koliko su skladbi iz prijedloga autori uvrstili u udžbenike za prvi razred osnovne škole, u tablici 1 nalazi se popis predloženih skladbi iz Nastavnog plana i programa za osnovnu školu (2006) za nastavu Glazbene kulture u prvom razredu. Uz naziv skladbe i ime skladatelja, u tablici 1 prikazana je i vrsta glazbe kojoj skladba pripada te, u slučaju umjetničke glazbe, glazbeni stil.

U Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006) napomenuto je kako je potrebno tijekom jedne školske godine upoznati najmanje 5 – 10 novih skladbi prema sposobnostima učenika te je poželjno upoznati još pokoju skladbu, ukoliko za to bude vremena. Učitelj za provedbu nastavnog područja slušanja može, a i ne mora odabrati predložene skladbe. Za prvi je razred osnovne škole Nastavnim planom i programom predloženo ukupno 16 skladbi. Najzastupljenija je vrsta glazbe umjetnička s 12 predloženih skladbi, dok je za tradicijsku glazbu preporučena tek jedna skladba, a za zabavnu niti jedna. Predložena su četiri glazbena stila umjetničke glazbe, a najviše je predloženih skladbi romantizma (Slika 1).

Ključni pojmovi koje, prema Nastavnom planu i programu, učenici prvoga razreda trebaju tijekom nastavnog područja slušanja glazbe usvojiti su: skladba, pjevanje (pjevač, zbor), sviranje (pojedina glazbala, orkestar), himna. Navedena su i obrazovna postignuća: slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (percipirati izvodilački sastav, tempo, dinamiku, ugođaj).

Tablica 1. Popis skladbi za slušanje u prvom razredu predloženih Nastavnim planom i programom

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Ptičja tuga	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)
Dok mjesec sja	Jean – Baptiste Lully	Umjetnička glazba (barok)
Divlji jahač (iz Albuma za mlade, op. 68.)	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Radostan seljak (iz Albuma za mlade, op. 68.)	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Koračnica	Dmitrij Šostakovič	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Bubnjar	Miroslav Miletić	Glazba za djecu
Ples pilića (iz ciklusa Slike s izložbe)	Modest Petrovič Musorgski	Umjetnička glazba (romantizam)
Pijetao i pilići (iz ciklusa Karneval životinja)	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Za Elizu (tema)	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)
Sonata za klavir u A-duru, KV 331, 3. stavak (Alla turca)	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
1. simfonija u D-duru (Klasična), op. 25: 3. stavak Gavota	Sergej Prokofjev	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
En, ten, tini	Pero Gotovac	Brojalica
Medo pleše	Boris Krnic	Glazba za djecu
Igra	Béla Bartók	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Narodi nam se	Narodna	Tradicijska glazba

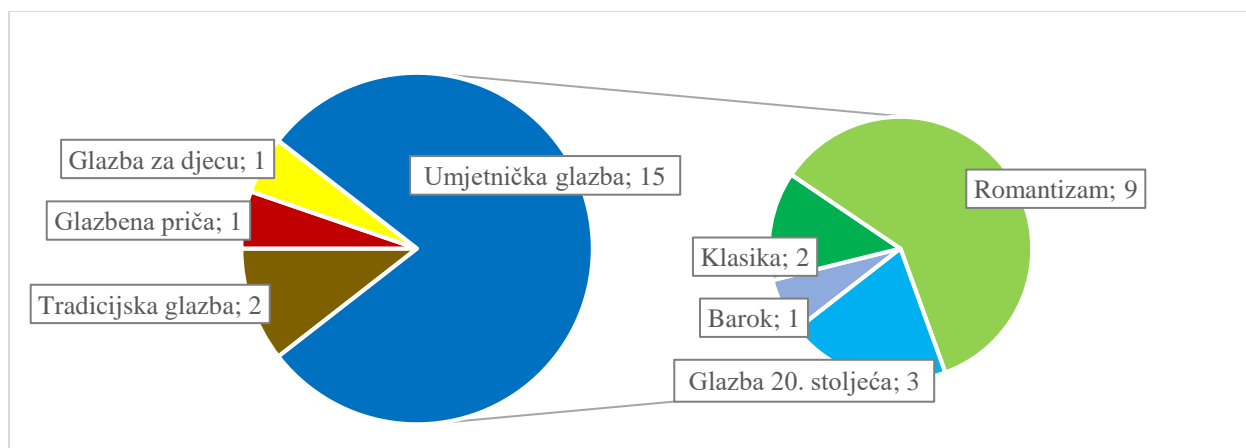
Slika 1. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u NPP-u za 1. razred

Tablicom 2 navedene su skladbe predložene Nastavnim planom i programom za drugi razred osnovne škole. Ukupno je predloženo 19 skladbi, od kojih je 15 onih umjetničke glazbe, dvije su tradicijske skladbe, a ponovno se ne javlja niti jedna skladba zabavne glazbe. Najzastupljeniji je glazbeni stil i u drugom razredu romantizam, što je vidljivo na slici 2.

U drugom su razredu Nastavnim planom i programom navedeni ključni pojmovi koje bi učenici trebali usvojiti tijekom nastavnog područja slušanja glazbe, a to su: pojedina glazbala, solist, dirigent, skladatelj. Navedena su ista obrazovna područja kao i za prvi razred: slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice glazbe (izvodilački sastav, tempo, dinamika, ugođaj).

Tablica 2. Popis skladbi za slušanje u drugom razredu predloženih Nastavnim planom i programom

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Vojnička koračnica (Album za mlade, op. 68)	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Uspavanka	Franz Schubert	Umjetnička glazba (romantizam)
Stari dubrovački plesovi	Ivo Lhotka Kalinski	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Mali zoo (Leptir, Muha, Pauk)	Josip Magdić	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Zima	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Klokani (iz ciklusa Karneval životinja)	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Akvarij (iz ciklusa Karneval životinja)	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Fosili (iz ciklusa Karneval životinja)	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Bumbarov let (priča o caru Saltanu)	Nikolaj Rimski-Korsakov	Umjetnička glazba (romantizam)
Dječja simfonija	Leopold Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Menuet (3. stavak, Mala noćna muzika KV 525)	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Ples sa sabljama (iz baleta Gajane)	Aram Hačaturjan	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Gdje je onaj cvijetak žuti	Giovanni Battista Pergolesi	Glazba za djecu
Radujte se narodi	xxxx	Tradicijska glazba
Svim na zemlji mir, veselje	xxxx	Tradicijska glazba
Proljeće	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Jelačić koračnica	Johann Strauss	Umjetnička glazba (romantizam)
Instrument čarobnjak	Branimir Sakač	Glazbena priča

Slika 2. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u NPP-u za 2. razred

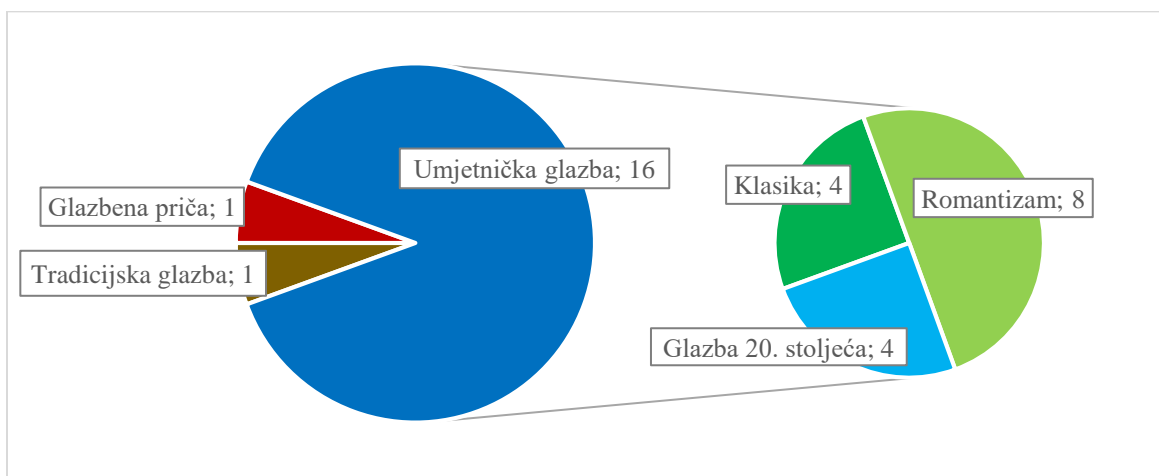
Za treći je razred Nastavnim planom i programom predloženo 18 skladbi za slušanje koje su vidljive u tablici 3. Učenici bi tijekom nastavnog područja slušanja glazbe trebali usvojiti nazive za različite oblike skladbe: dvodijelna i trodijelna pjesma te solopjesma strofnog oblika. Navedena su obrazovna postignuća jednaka kao i u prva dva razreda (slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe).

Iz slike 3 vidljivo je kako je romantizam i u trećem razredu najzastupljeniji glazbeni stil s osam primjera, a prisutan je tek jedan primjer tradicijske glazbe te niti jedan zabavne glazbe. Za razliku od prva dva razreda, u trećem razredu nije predložen primjer barokne glazbe, kao ni glazbe za djecu.

Tablica 3. Popis skladbi za slušanje u trećem razredu predloženih Nastavnim planom i programom

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Čežnja za proljećem	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Das klinget so herrlich das klinget so schön – zbor sa zvončićima (iz opere Čarobna frula: Finale 1. čina)	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Magarac i kukavica	Andrè-Ernest-Modeste Grètry	Umjetnička glazba (klasika)
Moja diridika	Emil Cossetto	Tradicijska glazba

Dudaš	Fortunat Pintarić	Umjetnička glazba (romantizam)
Stara ura igra polku	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Elegija	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Humoreska	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Humoreska	Antonín Dvořák	Umjetnička glazba (romantizam)
Labud (iz ciklusa Karneval životinja)	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Pijanisti (iz ciklusa Karneval životinja)	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Slon (iz ciklusa Karneval životinja)	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Završna koračnica (iz ciklusa Karneval životinja)	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Gudba za kolo horvatsko	Ivo Lhotka Kalinski	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Peća i vuk	Sergej Prokofjev	Glazbena priča
Menuet	Luigi Boccherini	Umjetnička glazba (klasika)
Ples šećerne vile	Petar Iljič Čajkovski	Umjetnička glazba (romantizam)

Slika 3. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u NPP-u za 3. razred

Nastavnim planom i programom za prva tri razreda osnovne škole predložene su ukupno 53 skladbe, od kojih su čak 43 skladbe umjetničke glazbe. Četiri su predložene skladbe primjeri za tradicijsku glazbu, a u tri razreda nije predložena niti jedna skladba zabavne glazbe. Od umjetničke je glazbe najzastupljeniji stil romantizam, s ukupno 22 primjera. Slijedi ga klasika s devet i glazba 20. stoljeća s deset primjera, a prisutna su i dva primjera baroknoga stila. Nastavnim planom i programom nije predložen niti jedan primjer renesansne ili srednjovjekovne glazbe, kao

ni primjer umjetničke glazbe 21. stoljeća. Međutim, predložene su tri skladbe za djecu te jedna brojalica kojima, prema Rojku (2012) nije mjesto u aktivnostima slušanja jer ih učenici upoznaju pjevanjem. Također su predložene i dvije glazbene priče koje učenike navikavaju na pasivno slušanje glazbe kakvo oni susreću i izvan nastave.

6.4.2. Udžbenici Moja glazba

Udžbenici nakladnika Alfa nazvani su Moja glazba 1, Moja glazba 2 i Moja glazba 3. Autorica je udžbenika za sva tri razreda Dijana Atanasov Piljek. Udžbenici dolaze s CD-om na kojemu se nalaze pjesme koje učenici tijekom školske godine pjevaju, a na kojemu nema skladbi za slušanje. U udžbenicima je za svaku skladbu za slušanje naveden naziv skladbe i ime skladatelja, zadaci za slušanje te ilustracija, slika ili fotografija. Uz neke je skladbe naveden prijedlog za korelaciju s drugim nastavnim predmetima.

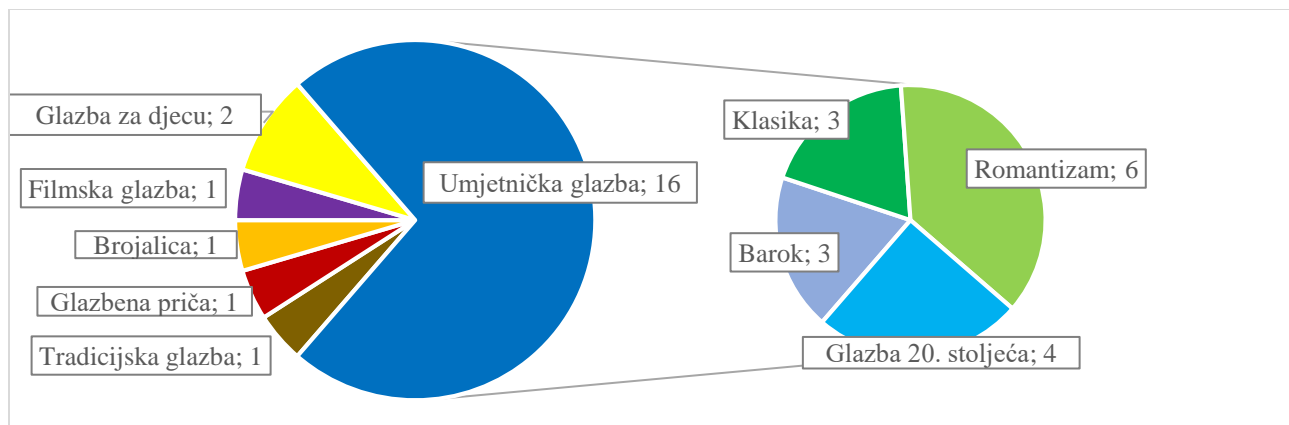
U udžbeniku Moja glazba 1 nalaze se 22 skladbe za slušanje (Tablica 4), od kojih je 16 onih koje su predložene Nastavnim planom i programom za prvi razred te tako samo jedna skladba predložena Nastavnim planom i programom nije uvrštena u udžbenik. Na slici 4 vidljivo je kako je najzastupljenija umjetnička glazba i glazbeni stil romantizam. Zastupljena je jedna skladba tradicijske glazbe te niti jedna zabavne glazbe ako se izuzme skladba Osjećaš li ljubav tu koja je skladana za film.

Od 22 skladbe koje su ponuđene udžbenikom, 20 ih ima zadatke u kojima učenici tijekom slušanja trebaju slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice navedene u obrazovnim postignućima u Nastavnom planu i programu (izvodilački sastav, tempo, dinamiku i ugođaj) te odrediti trajanje i visinu tona. Kako bi učenici lakše odredili tempo, dinamiku, ugođaj, trajanje i visinu tona, autorica je udžbenika ponudila različite ilustracije, kao što su krivulje ili krugovi različitih veličina. Učenici izvodilački sastav mogu odrediti i samim gledanjem u udžbenik, gdje se nalazi fotografija izvođača i/ili glazbala. Kao pokušaj korelacije s Likovnom kulturom, autorica je uz šest skladbi predložila slikanje, a motiv je u svim primjerima vezan uz naziv skladbe. Primjer je za to skladba Proljeće uz koju je motiv za slikanje boje moga proljeća. Uz svaku se skladbu, uz naslov i ime skladatelja, nalazi i ilustracija ili fotografija koja služi kao izvanglazbena asocijacija

na skladbu koja se sluša. Tako se uz skladbu Igra nalazi ilustracija koja prikazuje djecu koja se igraju, a uz skladbu Ptičja tuga ilustracija ptice koja plače.

Tablica 4. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Moja glazba 1 za prvi razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
En, ten, tini	Pero Gotovac	Brojalica
Crvenkapica	Stjepan Jakševac, Pero Gotovac	Glazbena priča
Igra	Béla Bartók	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Koračnica	Sergej Prokofjev	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Divlji jahač	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Pijetao i kokoši	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Dok mjesec sja	Jean – Baptiste Lully	Umjetnička glazba (barok)
Narodi nam se	Narodna	Tradicijska glazba
Zvončići	James Lord Pierpont	Umjetnička glazba (romantizam)
Allegro	Georg Philipp Telemann	Umjetnička glazba (barok)
Osjećaš li ljubav tu?	Elton John, Tim Rice	Filmska glazba
Ples pilića	Modest Petrovič Musorgski	Umjetnička glazba (romantizam)
Ptičja tuga	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)
Sretan Uskrs	Zdravko Šljivac, Ivan Kuliš	Glazba za djecu
Proljeće	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Medo pleše	Boris Krnic	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Bubnjar	Miroslav Miletić	Glazba za djecu
Gavotte	Sergej Prokofjev	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Za Elizu	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)
Alla turca	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Radostan seljak	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)

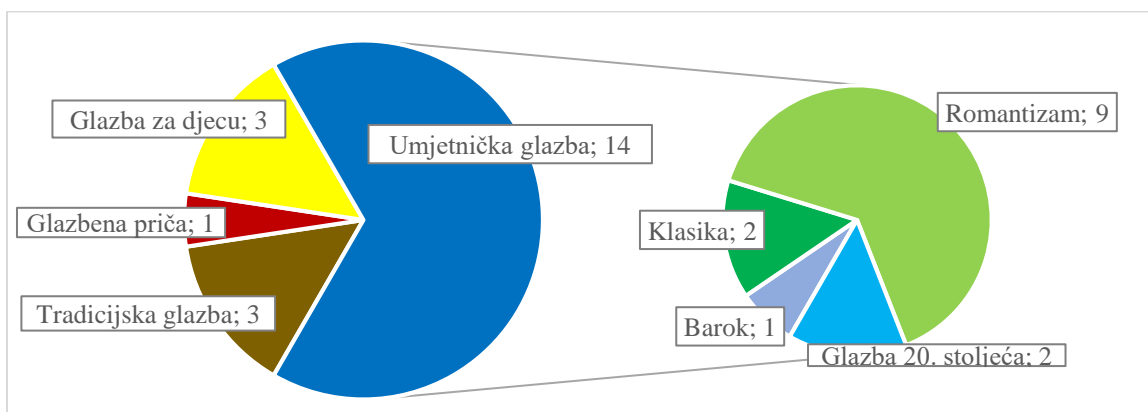
Slika 4. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Moja glazba 1

U udžbeniku Moja glazba 2 nalazi se 21 skladba (Tablica 5). Ukoliko se udžbenik usporedi s Nastavnim planom i programom za drugi razred, može se uočiti kako je 18 od 19 predloženih skladbi uvršteno u udžbenik. U udžbeniku se nalazi 14 skladbi umjetničke glazbe, od kojih je čak devet iz razdoblja romantizma. Zastupljene su i tri skladbe tradicijske glazbe te tri pjesme za djecu te jedna glazbena priča (Slika 5).

Autorica je, uz naziv skladbe i ime skladatelja, navela zadatke kojima se ispunjavaju obrazovna postignuća iz Nastavnog plana i programa. Kao i u udžbeniku Moja glazba 1, u udžbeniku Moja glazba 2 nalaze se krivulje ili krugovi kao pomoć pri određivanju ugođaja, tempa i dinamike. Za razliku od udžbenika za prvi razred, u udžbeniku se za drugi razred ne nalaze fotografije izvodilačkih sastava, osim uz skladbu Instrument čarobnjak. Za četiri je skladbe naveden prijedlog za slikanje s motivom usko vezanim uz naziv skladbe, a uz tri je skladbe naveden i prijedlog za pisanje, kao pokušaj korelacije Glazbene kulture s Hrvatskim jezikom. Prisutan je i pokušaj korelacije s Tjelesnom i zdravstvenom kulturom, s obzirom na to da je uz dvije skladbe zapisan naputak koji glasi „zaplešimo“. Umjesto ilustracija koje su uz naziv skladbe bile prisutne u udžbeniku za prvi razred, u udžbenik za drugi razred autorica je umetnula umjetničke slike kraj kojih piše naziv slike i ime umjetnika. Od 20 slika, njih osam učenici mogu izvanglazbenim asocijacijama povezati s nazivom skladbe, dok su preostale uglavnom apstraktne.

Tablica 5. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Moja glazba 2 za drugi razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Gdje je onaj cvijetak žuti	Giovanni Battista Pergolesi	Glazba za djecu
Karneval životinja: Akvarij	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Karneval životinja: Klokani	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Mali zoo – Leptir, Muha, Pauk	Josip Magdić	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Zima	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Radujte se narodi	xxxx	Tradicijska
Svim na zemlji mir, veselje	xxxx	Tradicijska
Jelačić koračnica	Johann Strauss ml.	Umjetnička glazba (romantizam)
Neobična priča	Zdravko Šljivac	Glazba za djecu
Valentinovo	Zdravko Šljivac	Glazba za djecu
Instrument čarobnjak	Branimir Sakač	Glazbena priča
Menuet – Mala noćna muzika	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Bumbarov let	Nikolaj Rimski-Korsakov	Umjetnička glazba (romantizam)
Uspavanka	Franz Schubert	Umjetnička glazba (romantizam)
Stari dalmatinski plesovi	Boris Šegović (obradio)	Tradicijska
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Dječja simfonija	Leopold Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Karneval životinja: Fosili	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Proljeće	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Ples sa sabljama	Aram Hačaturjan	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Vojnička koračnica	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)

Slika 5. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Moja glazba 2

Moja glazba 3 udžbenik je za treći razred osnovne škole. Autorica je, uz naziv skladbe i ime skladatelja, ponudila zadatke kojima se ostvaruju obrazovna postignuća iz Nastavnog plana i programa, koji su: slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (tempo, izvodički sastav, dinamiku, ugođaj i glazbeni oblik). Također se pojavljuju i zadaci kojima učenici trebaju odrediti visinu i trajanje tona. Kao i u prva dva udžbenika, učenicima je ponuđena pomoć u obliku krivulja i krugova koji olakšavaju određivanje ugođaja, tempa, visine, trajanja i glasnoće tona. Uz dvije su skladbe navedena i prikazana glazbala koja učenici mogu čuti u skladbi. Uz naziv skladbe nalazi se i slika ili fotografija koje najčešće prikazuju nešto apstraktno ili nešto što učenici ne mogu izravno povezati sa skladbom, osim u četiri primjera gdje slika ili fotografija upućuju na naziv skladbe.

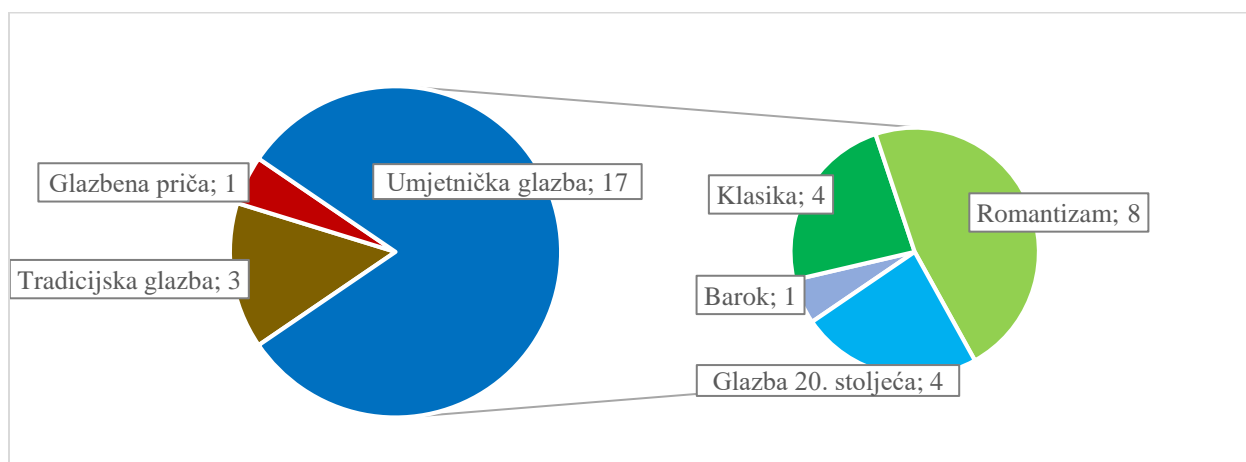
Kao pokušaj korelacije, autorica je uz četiri skladbe predložila motiv za slikanje koji je usko vezan uz naziv skladbe, npr. uz skladbu Slon, prijedlog za slikanje glasi: „Čujem, dolazi slon“. Korelaciju s Tjelesnom i zdravstvenom kulturom autorica predlaže ostvariti plesom uz 4 skladbe. Uz skladbu Humoreska Antonina Dvořáka, autorica predlaže sviranje.

Kao što je vidljivo u tablici 6, udžbenik sadrži 21 skladbu, od kojih je 17 onih umjetničke glazbe, tri tradicijske i jedna je glazbena priča Peća i vuk. Uvrštene su sve skladbe predložene Nastavnim planom i programom, odnosno njih 18. Kao i u udžbenicima za prvi i drugi razred, ni udžbenik za treći razred ne sadrži niti jednu skladbu zabavne glazbe (slika 6).

Tablica 6. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Moja glazba 3 za treći razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Menuet	Luigi Boccherini	Umjetnička glazba (klasika)
Gle, igre li krasne	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Moja diridika	Emil Cossetto (obradio)	Tradicijska glazba
Magarac i kukavica	Andrè-Ernest-Modeste Grètry	Umjetnička glazba (klasika)
U to vrijeme godišta	Narodna	Tradicijska glazba
Veselje ti navješćujem	Narodna	Tradicijska glazba
Karneval životinja: Labud	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Karneval životinja: Slon	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Karneval životinja: Završna koračnica	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Humoreska	Antonín Dvořák	Umjetnička glazba (romantizam)

Čežnja za proljećem	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Peća i vuk	Sergej Prokofjev	Glazbena priča
Ples šećerne vile	Petar Iljič Čajkovski	Umjetnička glazba (romantizam)
Toccatu u d-molu (početak)	Johann Sebastian Bach	Umjetnička glazba (barok)
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Dudaš	Fortunat Pintarić	Umjetnička glazba (romantizam)
Stara ura igra polku	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Elegija	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Humoreska	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Karneval životinja: Pijanisti	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Gudba za kolo horvatsko	Ivo Lhotka Kalinski	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)

Slika 6. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Moja glazba 3

Udžbenici Moja glazba sadrže ukupno 64 primjera za slušanje glazbe, od kojih su čak 52 predložena Nastavnim planom i programom. Umjetničkoj glazbi pripada 47 primjera, od kojih je 23 primjera romantizma, devet primjera klasike, deset glazbe 20. stoljeća i pet primjera baroka. Kao i Nastavni plan i program, udžbenici ne sadrže niti jedan primjer renesansne ili srednjovjekovne glazbe te niti jedan primjer zabavne glazbe. Tradicijska glazba u udžbenicima je za prva tri razreda prisutna kroz sedam primjera za slušanje.

6.4.3. Udžbenici Glazbene čarolije

Autorice udžbenika Glazbene čarolije 1, Glazbene čarolije 2 i Glazbene čarolije 3 nakladnika Profil su Doris Kovačić i Mirjana Žužić. Svaki od udžbenika dolazi s tri CD-a na kojima su pjesme za pjevanje, instrumentalne matrice pjesama za pjevanje te skladbe za slušanje. Uz nazive skladbi i imena skladatelja, nalazi se broj zvučnog zapisa na CD-u kako bi učenici s lakoćom mogli pokrenuti skladbu. Također su prisutne ilustracije slona Vatroslava, morskog konjica Jakova i žirafe Dore koje upućuju na izvanglazbene sadržaje te pitanja koja se ne odnose uvijek na skladbu koja se sluša.

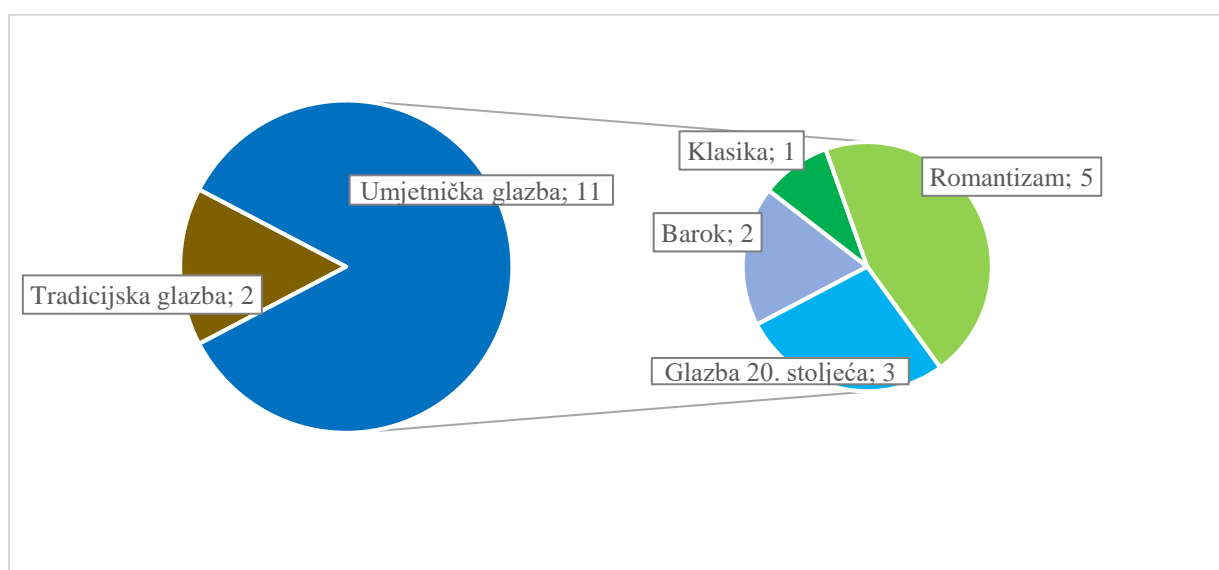
Udžbenik Glazbene čarolije 1 sadrži 13 skladbi (tablica 7), od kojih je 11 skladbi umjetničke glazbe, a preostale su dvije skladbe tradicijske glazbe. Kao i u Nastavnom planu i programu te u udžbenicima Moja glazba, i u udžbeniku Glazbene čarolije 1 najzastupljeniji je stil umjetničke glazbe romantizam s pet primjera, a slijedi ga glazba 20. stoljeća s tri primjera. U udžbeniku je zastupljeno svega sedam skladbi predloženih Nastavnim planom i programom.

Autorice uz naziv dviju skladbi postavljaju pitanja koja se odnose na tempo, te uz jednu skladbu pitanje koje se odnosi na dinamiku. Pitanja nisu postavljena izravno, već učenici zamišljanjem, na primjer, brzine hoda slona trebaju odrediti brzinu skladbe. Uz pet su skladbi fotografije i imena glazbala koja se u skladbama mogu čuti, a uz neke učenici imaju zadatak prepoznati glazbalo ili ga usporediti s glasovirom. Javljaju se i neki izvanglazbeni sadržaji, kao što je zamisliti o čemu razgovaraju pilići tijekom skladbe Ples pilića u ljusci. Četiri su skladbe potkrijepljene ilustracijama koje izravno upućuju na naziv skladbe, a uz jednu se, iako je zapisan naziv skladbe, od učenika traži da smisle svoj naziv tijekom slušanja skladbe. Uz jednu se skladbu pojavljuje prijedlog za slikanje te uz jednu prijedlog za sviranje.

Tablica 7. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Glazbene čarolije 1 za prvi razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Ruža (iz ciklusa Život cvijeća)	Dora Pejačević	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Divlji jahač	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Bumbarov let	Nikolaj Rimski-Korsakov	Umjetnička glazba (romantizam)
Ptičja tuga	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)

Karneval životinja: Slon	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Veselje ti navješćujem	/	Tradicijska glazba
Narodi nam se	/	Tradicijska glazba
Koračnica	Dmitrij Šostakovič	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Klasična simfonija	Sergej Prokofjev	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Proljeće iz „Četiri godišnja doba“	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Ples pilića u ljusci iz „Slike s izložbe“	Modest Petrovič Musorgski	Umjetnička glazba (romantizam)
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Ljeto iz „Četiri godišnja doba“	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)

Slika 7. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Glazbene čarolije 1

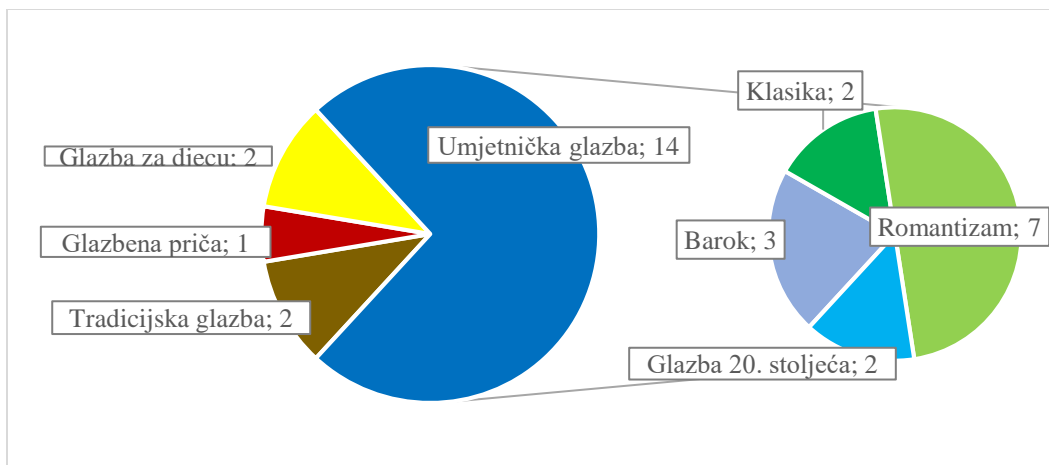
U drugom je razredu u udžbeniku Glazbene čarolije 2 navedeno 19 skladbi za slušanje, od čega je 12 predviđeno Nastavnim planom i programom (Tablica 8). Kao i u udžbeniku za prvi razred, u udžbeniku Glazbene čarolije 2 autorice pitanjima navode učenike na promišljanje o onome što slušaju. U pet je primjera u pitanjima naglasak na izvanglazbenom sadržaju skladbe te se pitanja odnose na naziv skladbe, a ne na samu glazbu. Uz nazive sedam skladbi autorice pozornost usmjeravaju na izvanglazbene sadržaje ilustracijama koje asociraju na naziv skladbe. U šest se primjera od učenika očekuje prepoznavanje izvodilačkog sastava, a u devet ih je izvodilački sastav prikazan fotografijom i nazivom izvođača. U pet se skladbi traži određivanje tempa, a u jednoj dinamike. Određivanje visine tona zadatak je pri slušanju u pet primjera. Uz skladbu Fosili,

autorice od učenika traže da prepoznaju dječju pjesmu unutar skladbe. Autorice uz skladbe predlažu igre, slikanje ili crtanje, kretanje uz glazbu.

Iz slike 8 vidljivo je kako je u udžbeniku najzastupljenija umjetnička glazba s 14 primjera, od čega pola pripada romantizmu. U udžbenik nije uvršten niti jedan primjer zabavne glazbe, no uvrštena su dva primjera tradicijske glazbe, dva primjera glazbe za djecu te glazbena priča Instrument čarobnjak.

Tablica 8. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Glazbene čarolije 2 za drugi razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Duet mačaka	Gioacchino Rossini	Umjetnička glazba (romantizam)
Mala noćna muzika	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Jesen iz „Četiri godišnja doba“	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Ples sa sabljama iz baleta Gajane	Aram Hačaturjan	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Gdje je onaj cvijetak žuti	Giovanni Battista Pergolesi	Glazba za djecu
Dječja simfonija	Leopold Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Zima iz „Četiri godišnja doba“	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Radujte se narodi	/	Tradicijska glazba
Svim na zemlji	/	Tradicijska glazba
Sretan cvrčak	Doris Kovačić	Glazba za djecu
Air	Johann Sebastian Bach	Umjetnička glazba (barok)
Karneval životinja: Klokani	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Karneval životinja: Labud	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Instrument čarobnjak	Branimir Sakač	Glazbena priča
Stari dubrovački plesovi	Ivo Lhotka Kalinski	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Sjećanje na Alhambru	Francisco Tarrega	Umjetnička glazba (romantizam)
Pobjednička koračnica iz opere Aida	Giuseppe Verdi	Umjetnička glazba (romantizam)
Karneval životinja: Fosili	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Karneval životinja: Akvarij	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)

Slika 8. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Glazbene čarolije 2

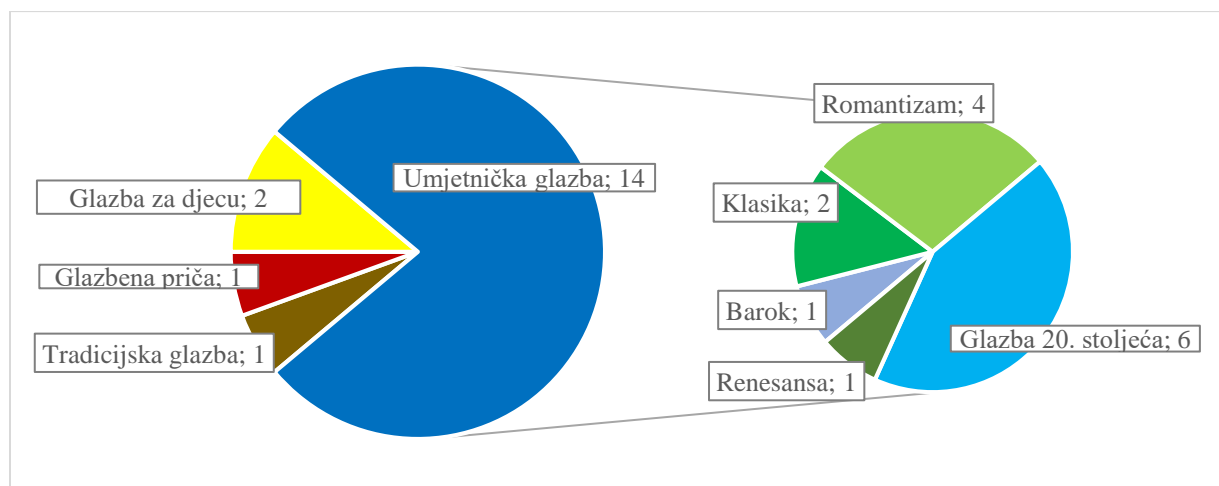
U udžbeniku izdavačke kuće Profil za treći je razred predviđeno 18 skladbi za slušanje, od kojih se deset nalazi i u prijedlogu Nastavnog plana i programa za treći razred. Umjetnička je glazba ponovno najzastupljenija s 14 primjera, tradicijska je zastupljena kroz jedan primjer, a primjera zabavne glazbe nema. Za razliku od prethodno analiziranih udžbenika i Nastavnog plana i programa, u udžbeniku Glazbene čarolije 3 romantizam nije najzastupljeniji stil umjetničke glazbe s četiri primjera, već je to glazba 20. stoljeća s šest skladbi toga stila, a prvi se put javlja i primjer renesansne glazbe.

Autorice pitanjima u udžbeniku nastoje ispuniti obrazovna postignuća zadana Nastavnim planom i programom. Zato učenicima postavljaju pitanja vezana uz prepoznavanje izvodilačkoga sastava prisutna uz osam skladbi kroz pitanja te uz šest skladbi kroz fotografije i nazive glazbala. Kako bi učenici percipirali tempo, dinamiku i ugođaj navedeni su zadaci da, na primjer, koračaju poput životinje koja se spominje u nazivu skladbe. Autorice također nude i izvanglazbene asocijacije dijalozima ili pitanjima koja usmjeravaju pozornost na sam naziv skladbe, kao i ilustracijama koje su preslika naslova skladbe.

Tablica 9. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Glazbene čarolije 3 za treći razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Karneval životinja: Pijanisti	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Magarac i kukavica	Andrè-Ernest-Modeste Grètry	Glazba za djecu

Valcer i polka iz Jazz suite	Dmitrij Šostakovič	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Ples šećerne vile	Petar Iljič Čajkovski	Umjetnička glazba (romantizam)
Bubnjar	Miroslav Miletić	Glazba za djecu
Elegija	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Humoreska	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Rodi nam se djetesce	Georg Friedrich Händel	Umjetnička glazba (barok)
Stara ura igra polku	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Karneval životinja: Kraljevska koračnica lava	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Koncert za flautu, harfu i gudače	Joseph Haydn	Umjetnička glazba (klasika)
Dječak Deni	Tradicijska iz Irske	Tradicijska glazba
Plesovi, Suita iz operete op. 105	Dmitrij Šostakovič	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Čežnja za proljećem	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Svibanj je	Thomas Morley	Umjetnička glazba (renesansa)
Peća i vuk	Sergej Prokofjev	Glazbena priča
Igra vode	Maurice Ravel	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)

Slika 9. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Glazbene čarolije 3

Udžbenici Glazbene čarolije nude ukupno 50 skladbi za slušanje tijekom prva tri razreda osnovne škole, od kojih je 29 predloženo i Nastavnim planom i programom. Kao ni udžbenici Moja glazba, ni ovi ne sadrže niti jedan primjer zabavne glazbe, a uvršteno je tek pet primjera tradicijske glazbe. S druge strane, čak je 38 primjera umjetničke glazbe, od kojih 16 pripada

romantizmu, 11 glazbi 20. stoljeća. 5 klasici te šest baroku. Novost u odnosu na udžbenike Moja glazba te na Nastavni plan i program je jedna skladba iz razdoblja renesanse, a to je skladba Svibanj je.

6.4.4. Udžbenici Razigrani zvuci

Autori su udžbenika Razigrani zvuci Vladimir Jandrašek i Jelena Ivaci, a izdavač je Školska knjiga. Uz udžbenike dolaze i po dva CD-a za svaki razred na kojima se nalaze sve pjesme za pjevanje i skladbe za slušanje glazbe koje se nalaze u udžbenicima. Radi lakšeg snalaženja, skladbe za slušanje označene su ilustracijom zvučnika uz naziv skladbe i ime autora. Pitanjima uz naziv skladbe za slušanje autori pokušavaju potaknuti aktivno slušanje. U oblačiće su, na marginama stranica, autori zapisali ključne riječi u skladu s ključnim riječima i obrazovnim postignućima u Nastavnom planu i programu. Udžbenici Razigrani zvuci potiču uspoređivanje više skladbi te su neke udžbenicima predviđene tako da se poslušaju dvije na nastavnom satu, a neke se i pojavljuju više puta u jednom udžbeniku.

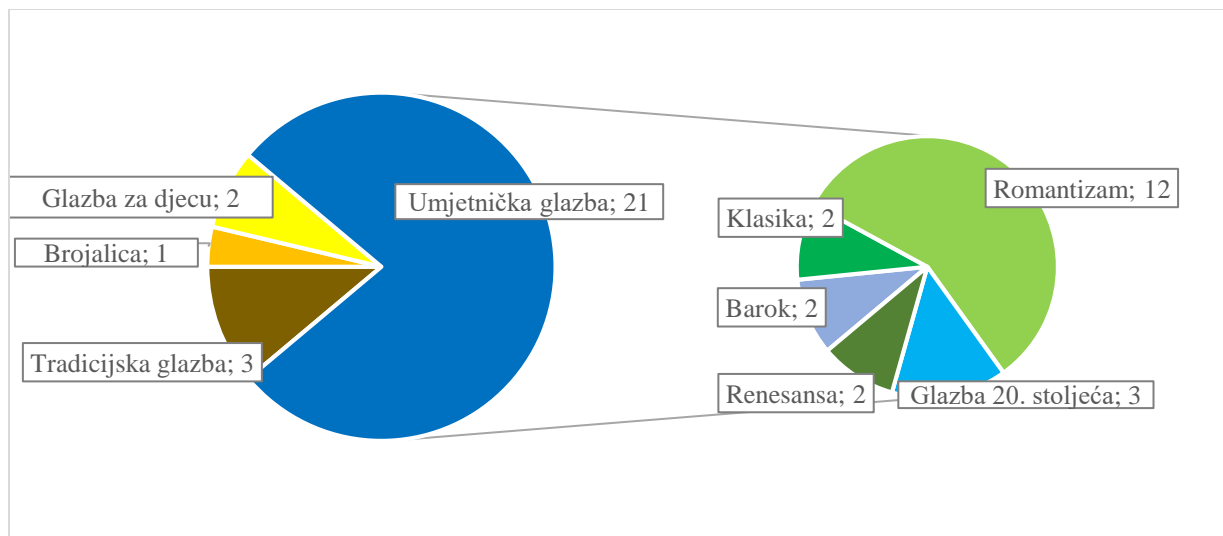
U udžbeniku Razigrani zvuci 1 za prvi razred osnovne škole nalazi se 27 skladbi (tablica 10), od kojih je deset predloženo Nastavnim planom i programom. Kao i u ostalim udžbenicima te u Nastavnom planu i programu, najzastupljenija je umjetnička glazba s 21 skladbom, od kojih 12 pripada romantizmu. Uvrštena su i tri primjera glazbe 20. stoljeća, te po dva primjera iz razdoblja renesanse, baroka i klasike. Osim umjetničke glazbe, autori su u udžbenik uvrstili i tri primjera tradicijske glazbe, jednu pjesmu za djecu te dvije brojalice, dok ponovno nema niti jednog primjera zabavne glazbe (slika 10).

Uz 15 je skladbi prikazana fotografija s nazivom izvođača te učenici, dok slušaju, mogu vidjeti u udžbeniku koja su glazbala prisutna u skladbi. Nekoliko je primjera popraćeno pitanjima vezanima uz izvanglazbeni doživljaj skladbe kao što je, na primjer, pitanje o slikama koje učenici zamišljaju tijekom slušanja. Kao pomoć učenicima pri određivanju glazbeno izražajnih sastavnica, uz osam je skladbi ponuđena umna mapa u kojoj su napisane različite mogućnosti od kojih učenici trebaju izabrati po jednu za tempo, dinamiku, izvodilački sastav te ugođaj). Uz nekoliko se skladbi nalaze različite ilustracije koje pomažu pri određivanju ugođaja, dinamike, tempa te ritma i doba.

Autori su uz dvije skladbe ilustracijama pokušali približiti učenicima naziv skladbe. Korelaciju s ostalim predmetima autori su pokušali ostvariti zadacima kao što su ples ili slikanje uz skladbu.

Tablica 10. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Razigrani zvuci 1 za prvi razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Koračnica	Dmitrij Šostakovič	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
En, ten, tini	Pero Gotovac	Brojalica
Životinjski kontrapunkt	Adriano Banchieri	Umjetnička glazba (renesansa)
Eci, peci, pec	Pero Gotovac	Brojalica
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Radostan seljak	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Stara ura igra polku	Rudolf Matz	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Sretan rođendan	/	Tradicijska glazba
Jeka	Orlando di Lasso	Umjetnička glazba (renesansa)
Koračnica iz baleta Orašar	Petar Iljič Čajkovski	Umjetnička glazba (romantizam)
Tiha noć	Franz Gruber	Umjetnička glazba (romantizam)
Narodi nam se	Tradicijska	Tradicijska glazba
Vožnja saonicama	Leopold Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
U pećini gorskoga kralja	Edvard Grieg	Umjetnička glazba (romantizam)
Divlji jahač	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Ples konja	Nepoznati skladatelj	Tradicijska glazba
Romanca	Nepoznati skladatelj	Umjetnička glazba (romantizam)
Jutarnje raspoloženje (ulomak)	Edvard Grieg	Umjetnička glazba (romantizam)
Ptičja tuga	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)
Oluja	Gioacchino Rossini	Umjetnička glazba (romantizam)
Pijetlovi i kokoši	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Allegro	Georg Philipp Telemann	Umjetnička glazba (barok)
Tajni jezik	Bruno Bjelinski	Glazba za djecu
Ples pilića	Modest Petrovič Musorgski	Umjetnička glazba (romantizam)
Proljeće	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Gavotta	Sergej Prokofjev	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Uspavanka	Johannes Brahms	Umjetnička glazba (romantizam)

Slika 10. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Razigrani zvuci 1

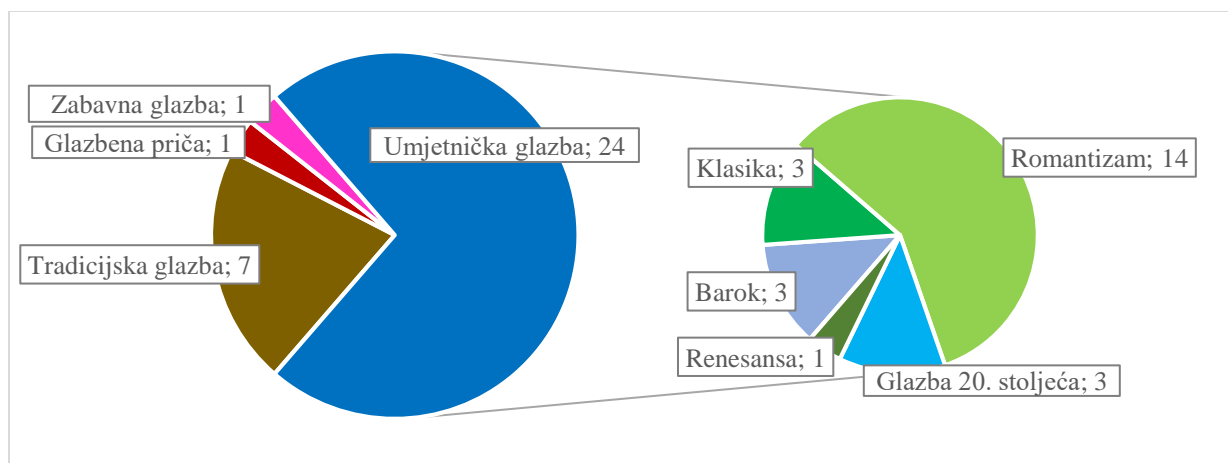
Iz tablice 11 je vidljivo kako se u udžbeniku Razigrani zvuci 2 nalaze 33 skladbe. Iz Nastavnoga je plana i programa u udžbenik uvršteno 12 skladbi. Najviše je skladbi umjetničke glazbe, no uvršteno je i sedam skladbi tradicijske glazbe te jedna skladba zabavne glazbe. Romantizam je ponovno najzastupljeniji stil umjetničke glazbe, s obzirom na to da 14 od ukupno 24 skladbe umjetničke glazbe pripada upravo tomu stilu. U udžbeniku se nalaze i po tri primjera glazbe 20. stoljeća, baroka i klasike te jedan primjer renesansne glazbe (slika 11).

Uz nazive većine skladbi nalaze se fotografije izvodilačkog sastava i nazivi pojedinih glazbala, a uz tri su autori dodali i ilustracije koje učenicima nude izvanglazbene asocijacije koje su vezane uz sam naziv skladbe. Autori kao pomoć učenicima dodaju i Vennov dijagram te umne mape na kojima mogu pronaći informacije o mogućem tempu, dinamici, izvodilačkom sastavu ili ugođaju. Korelaciju s drugim nastavnim predmetima autori pokušavaju ostvariti pitanjima o narodnim običajima kada se sluša tradicijska glazbe ili zadacima za ples uz glazbu.

Tablica 11. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Razigrani zvuci 2 za drugi razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Vojnička koračnica	Robert Schumann	Umjetnička glazba (romantizam)
Koračnica	Georges Bizet	Umjetnička glazba (romantizam)
Cancan	Jacques Offenbach	Umjetnička glazba (romantizam)

Kornjače	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Jesen	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Labud	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Osobe s dugačkim ušima	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Africa	Perpetuum Jazzile	Zabavna glazba
Valcer u As-duru	Johannes Brahms	Umjetnička glazba (romantizam)
Arija	Heitor Villa-Lobos	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Kanon u D-duru	Johann Pachelbel	Umjetnička glazba (barok)
Spavaj, mala ribice (Sumrak)	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)
Visom leteć'	Tradicijska	Tradicijska glazba
Radujte se narodi	Tradicijska	Tradicijska glazba
Svim na zemlji	Tradicijska	Tradicijska glazba
Dobar večer, mi kucamo	Tradicijska	Tradicijska glazba
Pristupite, vjerni	John Francis Wade	Umjetnička glazba (klasika)
Instrument čarobnjak	Branimir Sakač	Glazbena priča
Koračnica patuljaka	Edvard Grieg	Umjetnička glazba (romantizam)
Menuet iz Male noćne muzike	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Meksički šešir	Tradicijska	Tradicijska glazba
Bumbarov let	Nikolaj Rimski-Korsakov	Umjetnička glazba (romantizam)
Fosili	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Skarazula marazula	Nepoznati skladatelj	Tradicijska glazba
Uspavanka	Japanska	Tradicijska glazba
Akvarij	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Jelačićeva koračnica (ulomak)	Johann Strauss	Umjetnička glazba (romantizam)
Ples sa sabljama	Aram Hačaturjan	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Uspavanka	Franz Schubert	Umjetnička glazba (romantizam)
Mjesec svibanj je	Thomas Morley	Umjetnička glazba (renesansa)
Badinerie	Johann Sebastian Bach	Umjetnička glazba (barok)
Komedijaši - Galop	Dmitrij Kabalevski	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)

Slika 11. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Razigrani zvuci 2

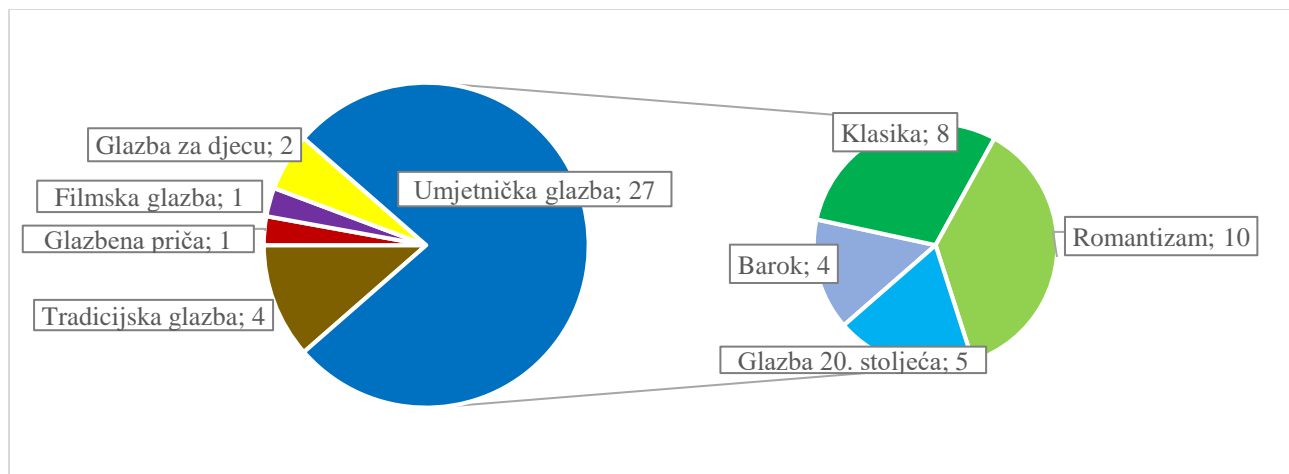
Razigrani zvuci 3 udžbenik je za treći razred osnovne škole u kojemu se nalazi 35 skladbi, kao što se može vidjeti iz tablice 12. Tek je devet skladbi koje se nalaze u udžbeniku predloženo Nastavnim planom i programom za slušanje glazbe u trećem razredu. U udžbeniku se nalazi 27 skladbi umjetničke glazbe, četiri skladbe tradicijske i niti jedna zabavne glazbe. Od umjetničke je glazbe najzastupljeniji stil romantizam s deset primjera, a slijede ga klasika s osam, glazba 20. stoljeća s pet i barok s četiri primjera. Za razliku od udžbenika za prvi i drugi razred, u udžbeniku za treći nema primjera renesansne glazbe (slika 12).

Autori su udžbenika uz velik broj skladbi priložili fotografije i nazive za izvodilački sastav. Kao pomoć učenicima pri određivanju tempa, dinamike, izvodilačkog sastava ili ugođaja, autori su priložili umne mape ili karte slušanja prema kojima učenici prate tijekom skladbe. Uz nazive sedam skladbi nalaze se i ilustracije koje upućuju na izvanglazbeni sadržaj skladbe. U pokušaju korelacije, autori su naveli četiri zadatka za pisanje, jedan za slikanje te dva za plesanje. Uz jedan se primjer od učenika očekuje da izdvoje poruku skladbe, što potiče izvanglazbene asocijacije.

Tablica 12. Popis skladbi za slušanje u udžbeniku Razigrani zvuci 3 za treći razred

SKLADBA	SKLADATELJ	VRSTA GLAZBE (GLAZBENI STIL)
Trijumfalna koračnica iz opere Aida	Giuseppe Verdi	Umjetnička glazba (romantizam)
Willhelm Tell (uvertira)	Gioacchino Rossini	Umjetnička glazba (romantizam)
Duet mačaka	Gioacchino Rossini	Umjetnička glazba (romantizam)

Lijepa naša domovino	Josip Runjanin	Umjetnička glazba (romantizam)
Oda radosti	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)
Gudba za kolo horvatsko	Ivo Lhotka Kalinski	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Menuet	Luigi Boccherini	Umjetnička glazba (klasika)
Za Elizu	Ludwig van Beethoven	Umjetnička glazba (klasika)
Alla Turca	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Zbor lovaca	Carl Maria Weber	Umjetnička glazba (romantizam)
Duet Papagena i Papagene	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Iznad duge	Harold Arlen	Filmska glazba
Padaj s neba	Josip Wallinger	Tradicijska glazba
Veselje ti navješćujem	Tradicijska	Tradicijska glazba
U to vrijeme godišta	Tradicijska	Tradicijska glazba
Radost svijetu	Georg Friedrich Händel	Umjetnička glazba (barok)
Zvončići	James Pierpont	Umjetnička glazba (romantizam)
Zima	Antonio Vivaldi	Umjetnička glazba (barok)
Vožnja saonicama	Leroy Anderson	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Peća i vuk	Sergej Prokofjev	Glazbena priča
Pastirski ples	Percy Grainger	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Humoreska	Antonin Dvořák	Umjetnička glazba (romantizam)
Dječja simfonija	Leopold Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Moj daleki prijatelju	/	Glazba za djecu
Čežnja za proljećem	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Magarac i kukavica	Andrè-Ernest-Modeste Grètry	Glazba za djecu
Zbor zvončića	Wolfgang Amadeus Mozart	Umjetnička glazba (klasika)
Toccatu u d-molu	Johann Sebastian Bach	Umjetnička glazba (barok)
Isus mi je svagda radost	Johann Sebastian Bach	Umjetnička glazba (barok)
Kukavice	Camille Saint-Saëns	Umjetnička glazba (romantizam)
Ples šećerne vile	Petar Iljič Čajkovski	Umjetnička glazba (romantizam)
Ungaresca	Nepoznati skladatelj	Tradicijska glazba
Mali vlak	Heitor Villa-Lobos	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Mjesečina	Claude Debussy	Umjetnička glazba (glazba 20. stoljeća)
Ribar	Vatroslav Lisinski	Umjetnička glazba (romantizam)

Slika 12. Zastupljenost pojedine vrste glazbe/glazbenog stila u udžbeniku Razigrani zvuci 3

U udžbenicima Razigrani zvuci za prva tri razreda osnovne škole ukupno se nalazi 95 primjera za slušanje glazbe. Manje od trećine, odnosno 31 skladba, predviđeno je Nastavnim planom i programom za prva tri razreda osnovne škole, što je znatno manje u odnosu na udžbenike ostalih izdavačkih kuća s obzirom na ukupan broj skladbi. Udžbenici Razigrani zvuci, kao i udžbenici Moja glazba i Glazbene čarolije, imaju najviše primjera umjetničke glazbe, čak 72 skladbe. Polovina primjera umjetničke glazbe pripada romantizmu, 13 skladbi pripada klasicima, 11 glazbi 20. stoljeća, devet baroku te tri renesansi. U prva tri razreda, u udžbenike je uvršteno 13 primjera tradicijske glazbe i tek jedan primjer zabavne glazbe. Iako su udžbenici Razigrani zvuci nešto raznovrsniji od preostala dva, i dalje je daleko najzastupljenija umjetnička glazba, predvođena romantizmom.

7. ZAKLJUČAK

Brojni su dokazi koji potvrđuju kako je glazba stara koliko i ljudi te se, kao takva, mijenjala i razvijala te se nastavlja razvijati i danas. Otkriće uređaja za reprodukciju glazbe omogućilo je uvođenje aktivnosti slušanja glazbe u nastavu te je ona stupanjem na snagu otvorenog modela nastave glazbe postala jedina obvezna aktivnost u Glazbenoj kulturi prva tri razreda osnovne škole. Jedino se slušanjem glazbe ona upoznaje, doživljava i vrednuje, a upravo su to zadaci estetskog odgoja. Otvorenim modelom učiteljima je prepušten odabir nastavnih sadržaja i skladbi za slušanje, pri čemu oni nerijetko posežu za udžbenikom.

Za aktivno je slušanje glazbe učenicima potrebno prije slušanja jasno postaviti zadatke kojima im se pozornost usmjerava na glazbeno izražajne sastavnice u djelu, a izbjegavati one kojima se potiče stvaranje slika i izvanglazbenih asocijacija o djelu. Važno je da učenici slušanjem upoznaju glazbu i glazbeni oblik te uoče glazbene sastavnice, a manje je važno zapamtiti naziv skladbe ili ime autora. Velik je problem udžbenika, a tako i nastave glazbe potreba za izvanglazbenim asocijacijama, kao i za korelacijom s drugim predmetima, jer takvi pokušaji udaljavaju učenika od glazbe. Još je jedan problem udžbenika taj da ih učenik gotovo ni za jednu aktivnost ne može koristiti samostalno te oni tako postaju priručnici za učitelja. Ipak, udžbenici su korisni ukoliko oni dolaze s CD-om kojega učenik tada može više puta poslušati, za što na nastavi Glazbene kulture nema uvijek vremena, a poznato je kako je za potpuno shvaćanje umjetničke glazbe potrebno više slušanja.

Cilj provedene analize bio je utvrditi koji su glazbeni stilovi najzastupljeniji u udžbenicima Glazbene kulture te koliko se raznovrsnih stilova pojavljuje. Rezultati analize pokazuju kako su udžbenici ograničeni na umjetničku glazbu, dok se tradicijska javlja rijetko, a zabavna gotovo nikada. Stil umjetničke glazbe koji je uvjerljivo najzastupljeniji u svim je udžbenicima romantizam, iako su učenici mlađe školske dobi otvoreni za upoznavanje različitih stilova. Međutim, Glazbenom kulturom učenici razvijaju pozitivne stavove spram umjetničke glazbe pa stoga ne čudi što autori biraju glazbu romantizma s kojom se lako povezati ispred renesansne koja je znatno udaljenija od današnjih standarda. Može se zaključiti kako je najvažnije pravilnim vođenjem aktivnog slušanja glazbe u učenicima razviti kritičke slušatelje koji će, u glazbi različitih stilova, znati razlikovati kvalitetna od nekvalitetnih djela.

8. LITERATURA

1. Ainsley, R. (ur.). (2004). *Enciklopedija klasične glazbe*. Zagreb: Znanje.
2. Atanasov Piljek, D. (2014). *Moja glazba 1. Udžbenik za glazbenu kulturu u prvom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa.
3. Atanasov Piljek, D. (2014). *Moja glazba 2. Udžbenik za glazbenu kulturu u drugom razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa.
4. Atanasov Piljek, D. (2014). *Moja glazba 3. Udžbenik za glazbenu kulturu u trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Alfa.
5. Blažanović, M. (2006). Nova elektronička glazba. *Theoria*, 8 (8), 17-18.
6. Dobrota, S. (2016). Stavovi studenata prema umjetničkoj glazbi i glazbenoj nastavi. *Školski vjesnik*, 65 (Tematski broj), 33-47.
7. Dobrota, S. (2009). Svjetska glazba u suvremenom glazbenom obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, 6 (1-2), 153-161.
8. Dobrota, S., Ćurković, G. (2006). Glazbene preferencije učenika mlađe školske dobi. *Život i škola*, 15-16 (1-2), 105-114.
9. Dobrota, S., Ćurković, L. (2016). Glazba Wolfganga Amadeusa Mozarta u nastavi glazbe nižih razreda osnovne škole. *Metodički ogledi*, 23 (1), 37-52.
10. Dobrota, S., Kušević, D. (2009). Glazbeni identiteti u kontekstu popularne glazbe. *Godišnjak Titius*, 2 (2), 195-206.
11. Dobrota, S., Mikelić, M. (2012). Glazbene preferencije učenika prema glazbi različitog tempa. *Metodički ogledi*, 19 (2), 137-146.
12. Drandić, D. (2010). Tradicijska glazba u kontekstu interkulturalnih kompetencija učitelja. *Pedagogijska istraživanja*, 7 (1), 95-109.
13. Jandrašek, V., Ivaci, J. (2017). *Razigrani zvuci 1. Udžbenik glazbene kulture u prvom razredu osnovne škole + CD*. Zagreb: Školska knjiga.
14. Jandrašek, V., Ivaci, J. (2016). *Razigrani zvuci 2. Udžbenik glazbene kulture u drugom razredu osnovne škole + CD*. Zagreb: Školska knjiga.
15. Jandrašek, V., Ivaci, J. (2016). *Razigrani zvuci 3. Udžbenik glazbene kulture u trećem razredu osnovne škole + CD*. Zagreb: Školska knjiga.
16. Krnić, R. (2006). O kulturnoj kritici popularne glazbe. *Društvena istraživanja*, 15 (6), 1127-1149.

17. *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (2011). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
18. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
19. Poljak, V. (1980) *Didaktičko oblikovanje udžbenika i priručnika*. Zagreb: Školska knjiga.
20. Reich, T. (1966). *Muzička čitanka za mlade prijatelje muzike*. Zagreb: Školska knjiga.
21. Rojko, P. (2005). HNOS za glazbenu nastavu u osnovnoj školi ili što je glazbena nastava dobila Hrvatskim nacionalnim obrazovnim standardom? *Tonovi*. 45/46, 5-16.
22. Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe: teorijsko – tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
23. Sam Palmić, R. (2015). Tradicijska glazba u udžbenicima glazbene kulture u zbilji multikulturalne osnovne škole. *Školski vjesnik*, 64 (2), 309-324.
24. Sam Palmić, R. (2013). Tragom zavičajnih napjeva u osnovnoškolskom glazbenom kurikulumu do interkulturalnosti. *Školski vjesnik*, 62 (4), 559-572.
25. Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
26. Škojo, T. (2016). Nastava Glazbene umjetnosti u kontekstu aktivnog učenja. *Školski vjesnik*, 65 (2), 229-249.
27. Šulentić Begić, J. (2006). Primjena otvorenog modela nastave glazbe. *Život i škola*, 52 (15-16), 97-104.
28. Šulentić Begić, J. (2012). Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe. *Život i škola*, 59 (29), 252-269.
29. Šulentić Begić, J., Begić, A. (2017). Tradicijska glazba srednjoeuropskih država i interkulturalni odgoj u osnovnoškolskoj nastavi. *Školski vjesnik*, 66 (1), 123-133.
30. Šulentić Begić, J., Kaleb, A. (2012). Planiranje i programiranje nastave glazbene kulture u prva tri razreda osnovne škole. *Život i škola*, 58 (28), 168-186.
31. Šulentić Begić, J., Špoljarić, B. (2011), Glazbene aktivnosti u okviru neglazbenih predmeta u prva tri razreda osnovne škole. *Napredak*, 152 (3-4), 447-462.

32. Vidulin, S., Martinović, V. (2015). Umjetnička glazba i oblikovanje kulturnoga identiteta učenika. *Školski vjesnik*, 64 (4), 573-588.
33. Vidulin – Orbanić, S., Terzić, V. (2011). Polazište i pristup pjevanju u općeobrazovnoj školi. *Metodički ogledi*, 18 (2), 137-156.
34. Woodward Moore, A. (1902). *For every music lover*. New York: Dodge Publishing Company.
35. *Zakon o udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu*. (2018). Zagreb: Narodne novine, 116/2018.
36. Žužić, M., Kovačić, D. (2009). *Glazbene čarolije 1. Udžbenik glazbene kulture s tri CD-a za 1. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil.
37. Žužić, M., Kovačić, D. (2009). *Glazbene čarolije 2. Udžbenik glazbene kulture s tri CD-a za 2. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil.
38. Žužić, M., Kovačić, D. (2009). *Glazbene čarolije 3. Udžbenik glazbene kulture s tri CD-a za 3. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil.